Izhaja:
10., 20. in 30. dan vsakega meseca.

Dopisi naj se izvolijo frankovati.

Rokopisi se ne vračajo.

Za inserate se plačuje po 10 kr. od garmond-vrste za vsakokrat.

MIR.

Vsakemu svoje! — Slovenci! Ne udajmo se!

Velja:
za celo leto za bolj premožne 2 goldinarja; za manj premožne rodoljube pa 1 gld. 50 kr.

Denar naj se pošilja pod napisom:
Upravništvu „Mira“ v Celovcu.

Leto XIII. | V Celovcu, 30. malega travna 1894. | Štev. 12.

Družbe sv. Mohorja dom.

„Lahko se res ponašamo
S to družbo sv. Mohorja,
Kje je na svetu, vprašamo,
Jednaka, da ne rečem gorja?“

Te besede, s kterimi proslavlja sloveči pesnik slovenski Jos. Stritar slavno našo družbo sv. Mohorja, s posebnim ponosom navajamo sedaj, ko je število Mohorjevih udov nenavadno sijajno poskočilo in ko se je v Celovcu slovesno blagoslovil in otvoril krasni dom družbe sv. Mohorja!

Dà; z družbo, ki v sebi združuje nad 65.000 udov, ki je v 42 letih svojega obstanka razposlala med ukaželjni národ slovenski 4,794.881 dobrih slovenskih knjig, s tako slovstveno-cerkveno družbo, pravim, se lahko ponašamo pred vsemi drugimi večjimi narodi, ki slične, tako sijajno procvitajoče družbe nimajo! — Ko se pa srčno radujemo nepričakovanega družbinega napredka, ko uživamo lepi in bogati sad, kteri nam donaša Mohorjeva družba leto na leto, ne smemo pozabiti onih mož, ki so nam družbo osnovali, ki jo nam vzdržujejo, ter skrbé neutrudno za njen napredek in sijajni razvitek! Dà, slavnih imen vladike A. M. Slomšeka, profesorjev msgr. And. Einspielerja in A. Janežiča noben zaveden Slovenec pozabiti ne more. In da bi ti možje ne imeli drugih zaslug za národ slovenski, nego da so nam ustanovili Mohorjevo družbo, dosti bi bilo to, da jim hranimo Slovenci vsikdar zvest in hvaležen spomin!

Spominjati se moramo zahvalno i onih naših rodoljubov, ki z mnogim trudom skrbé, da se družba tako lepo razširja po Slovenskem. Zahvaliti moramo zlasti našo preč. slovensko duhovščino, imenoma požrtvovalne preč. gg. poverjenike, ki liki četovodje z mnogimi žrtvami nabirajo po vsem Slovenskem čete za veliko armado Mohorjanov, in se učé pod zastavo sv. Mohorja potegovati in vojskovati se za vero, dom in cesarja!

Ne smemo pa pozabiti gospodov, ki stojé na čelu družbe ter jo preskrbno vodijo v veliko korist slovenskega ljudstva, kakor lepo kažejo sijajni uspehi družbinega delovanja. Čast in hvala njim vsem!

Vseh teh se hvaležno spominjamo sedaj, ko se je v Celovcu z Božjo pomočjo srečno dozidal in cerkveno blagoslovil prekrasni družbin dom.

Že leta 1871. si je omislila družba sv. Mohorja lastno tiskarno v hiši staroste Celovških rodoljubov g. B. Rosbacherja, l. 1878. pa je kupila baron Sternekovo hišo na benediktinskem trgu. Stara tiskarna je dobro služila svojemu namenu, dokler je bilo število udov še manjše. Ko je pa nepričakovano hitro napredovalo, kakor ni bil prej nihče pričakoval, postala je tiskarna kmalu premajhna in ker se zbog tesnih, premajhnih in temnih prostorov ni mogla razširiti, zmagovalo se je le zelo težko vsakoletno ogromno delo natiskavanja in razpošiljanja družbinih knjig. Čuditi se moramo le, kako so mogli gospodje vkljubu temu tako točno in natanko postreči s knjigami!

Radi teh nedostatkov je moral družbin odbor misliti, da priskrbi primernejših in za tako veliko družbo zadostnih ter dostojnih prostorov. Odločil se je postaviti novo družbino hišo, v ktero se naj preseli tiskarnica in knjigoveznica. Pa moralo se je pri tem odstraniti in premagati premnogo težkoč in ovir. Da se je konečno vendar-le vse lepo in za družbo koristno uredilo, za to gré zasluga in hvala neutrudnemu odboru.

Ustavljali so se zidanju, podhujskani po pisarenju nemških listov, najprej Celovški mestni očetje, dasi bi bili morali biti le veseli, da se je zidalo v Celovcu zopet lepo poslopje, katerih naše mesto itak nima preveč, in da so tukajšnji obrtniki zaslužili lep denar. Odbor izročil je delo namreč le tukajšnjim delavcem in ni se držal pravila, ktero naša nemška gospôda sicer rada rabi, da daje namreč zaslužek le tujcem (in na pr. postelje za Celovško bolnišnico naročuje iz — Berolina!). — Mestni očetje so torej hoteli zidanje na vse moči zabraniti ali vsaj zavleči, pa brez uspeha.

Odbor Mohorjeve družbe je kupil za zidanje nove hiše staro hišo s potrebnim stavbiščem ob koncu kosarnskih in šolskih ulic ob južni „Ringstrasse“. Tu je stala prej precej zanemarjena hiša, pred njo nekaj grdih kolib in grmovja. Sedaj se dviga ravno tam krasna slovenska palača, o kteri pravi lanski družbin oglasnik, da „dela vso čast sv. Mohorju in slovenskemu imenu; vsak mimogredoči jo nekako spoštljivo ogleduje in iz marsikterih ust se sliši laskava beseda o nas Slovencih, ki smo si jo postavili.“ »Dom družbe sv. Mohorja« je najlepši kras južnemu oddelku Celovškega mesta in daje slovenskim okoličanom ob jugu nekako pravico, da ga kakor prej tudi slej še s posebnim ponosom imenujejo: »naše predmestje«.“

Moralo se je torej prebiti in odstraniti mnogo ovir, predno se je moglo sploh začeti zidati; pa tudi pri zidanju je bilo precej težkoč, kajti preložiti se je moral veliki mestni rov, ki je prej tekel ravno pred stavbiščem in ki je požrl po nepotrebnem več tisočakov iz družbine blagajnice. Ko je pa bilo premagano to, rastla je stavba, ktero je postavljal Celovški mojster g. Fr. Madile, hitro iz tâl, in zdaj je veliko in za nas Slovence prevažno delo srečno dovršeno!

Nova hiša stoji na jednem najlepših in najprimernejših prostorov Celovških. Zidana v novošegnem baroknem slogu se dviga prav ponosno in je dostojen hram prvi in najodličnejši naši národni družbi. Pred hišo, na njeni glavni, t. j. južni strani so napravljeni na levo in desno od vhoda cvetlični nasadi, ktere obdaja jako lepa ograja iz kovanega železa. Ko vstopiš v visoko prostorno vežo, vodi v pritličju (Hochparterre) na desno hodnik v pisarnico g. poslovodje. Potem so visoke in svetle dvorane za stavce in dvorana za stroje, ktere goni plin (motor). Na levo od glavne veže sta pisarnici za g. ravnatelja in tajnika in pa družbina knjigoveznica. V prvem in drugem nadstropju so lepa in velika stanovanja. Iz drugega nadstropja imaš lep razgled na Karavanke.

Na pročelju družbine hiše nad glavnim vhodom je postavljena velika krasna podoba sv. Mohorja in Fortunata iz mozaika, t. j. sestavljena je iz malih raznobarvenih kamenčkov. Napravila jo je tvrdka Neuhauser in tovariši v Inomostu.

To je glaven popis novega Mohorjevega doma, ki se je minuli četrtek, dné 26. mal. travna t. l., cerkveno blagoslovil.

Ob 8. uri darovali so družbin podpredsednik preč. g. stolni kanonik Lambert Einspieler v cerkvi sv. Duha slovesno sv. mašo, pri kteri so asistirali in peli tukajšnji slovenski bogoslovci, kterim je semeniško vodstvo dovolilo udeležiti se pomenljive slovesnosti. Pri maši je bil družbin odbor, mnogo drugih rodoljubov Celovških in veliko število čč. gg. duhovnikov in rojakov z dežele. Po sv. maši se je zapela slovenska pesen sv. Mohorju na čast.

Potem so se podali mnogi udeleženci v novo družbino hišo, ki je bila primerno slavnosti jako okusno z zelenjem in cvetlicami ozaljšana. Blagoslavljali so hišo družbini predsednik mil. g. stolni prošt dr. Val. Müller, stregli pa so jim in spremljevali obrede s petjem slovenski bogoslovci. Najprej se je blagoslovila podoba sv. Mohorja in Fortunata, potem pa hiša sama. Mil. g. prošt z asistencijo in drugimi udeleženci so škropéč in prepevajoč prehodili vso prostorno hišo. K sklepu zapeli so bogoslovci zopet slovensko Mohorjevo pesen in številni udeleženci so se razšli, veseli da se je odboru zidanje novega doma tako vrlo posrečilo, veseli nad velikanskim napredkom Mohorjeve družbe in s trdnim prepričanjem, da: dokler imamo Slovenci še družbo z nad 65.000 udi in s takim v pravem pomenu besede národnim domom, ne moremo verovati, da nas je Božja previdnost določila le za to, da se potapljamo v tujem morju. Ne, to ni mogoče! Trdna nada živi v naših prsih, da nas čaka lepša bodočnost, in to nado oživlja na novo pogled na tako sijajno procvitajočo se družbo sv. Mohorja!

Blagoslovljen je torej novi družbin dom, in že prihodnje dni se preselita tiskarnica in knjigoveznica vanj, da tam nadaljujeta veliko delo za národ slovenski. Gotovo bode sedaj to delo mnogo olajšano, in izvršiti se bo moglo odslej še točneje in čedneje kakor dosedaj, gotovo le na korist in veselje družabnikov.

Visoko raz pročelja novega Mohorjevega doma zre veličastna podoba sv. Mohorja in Fortunata tja proti jugu na verno ljudstvo

slovensko! Da bi ta naša svetnika vedno varovala to pošteno ljudstvo, da bi mu izprosila od Vsemogočnega obilo milostij in bila mogočna zaščitnika in priprošnjika naši družbi sv. Mohorja, da čim lepše cvete ter raste na čast Božjo in v prospeh národa slovenskega!

* * *

Došli so tudi sledeči brzojavni pozdravi:

Konjice: Slomšek-Einspieler-Janežičev duh veje naj vselej v tem častnem domu in se razširja po vsem Slovenskem.

Odbor kat.-pol. društva Konjice.

Konjice: V Konjicah zbrani duhovniki navdušeno pozdravljamo srečno dokončan društveni dom.

Voh, Bezenšek, Pintar, Stiplovšek, Stuhec, Kramberger, Tomažič, Kukovič, Stolc, Janžekovič, Kostanjevec, Korošak, Tamše, Zadravec.

Maribor: Ponosno dvigaj kvišku vedno svoje čelo, oj ti veličastni dom Mohorjeve družine; razlivaj luč prosvete z jasne visočine, poklica svojega črez mesto, trg in selo. Kretanov.

Ljubljana: Društvi „Čitalnica“ in „Národni dom“ v Ljubljani častitata in radostno kličeta: „Čast in hvala odboru preslavne družbe sv Mohorja!“

Dr. vitez Bleiweis-Trsteniški, predsednik.

Ljubljana: Radujoči se velikanskega uspeha sadú neumornega, rodoljubnega, neustrašenega delovanja, pozdravljamo iskrenim veseljem vidni znak národne probuje in prosvete, zaželjeni Mohorjevi dom, živo pričo žilavosti národa slovenskega. Vstvaril si ga je národ iz sebe, hrani ga národ sebi! V to ime kliče srčni: Na zdar!

Ljubljanski Sokol.

† Andrej Alijančič.

Pokojni vneti duhovnik in vrli domoljub, preč. g. Andrej Alijančič, stolni korar itd. v Celovu, so se porodili dné 21. listopada 1813. l. v Kovorju na Gorenjskem. — Matere brat Jurij Ovsenak je bil posestnik v Šmarjeti blizu Volšberka v Lavantinskej dolini. Tja so poslali premožni starejši mladega Andrejčka, da bi se pri strijcu priučil nemščini. Tedanji Šmarješki župnik Janez Ilgovec, pozneje prošt v Doberlivesi, so opazovali, da se fantič med svojimi tovariši lepo odlikuje po lepem vedenju in po bistri glavi; prigovarjali so zato strijcu, naj pošlje nadarjenega dečka v šole. Storili so tako in Andrej-dijak je kmalu pokazal, da ga niso poslali zastonj v šole. Odlikoval se je po lepem vedenju pa tudi po pridnem učenju in temeljitem znanju na veliko veselje svojih starišev in dobrotnikov.

Nižjo gimnazijo je obiskal v Št. Pavlu, višjo pa v Celovcu. Ko je z odliko dovršil latinske šole, je prestopil kot bogoslovec Lavantinske škofije v Celovško duhovno semenišče. Tudi v semenišču odlikoval se je v vsakem oziru in že kot bogoslovec je poučeval na tedanji glavni mestni šoli otroke dve leti v veronauku.

Zbog lepega obnašanja in pridnega učenja so ga po dovršenem tretjem letu dné 2. vel. srpana 1838. l. v Št. Andražu posvetili v mašnika. Prvo duh. službo nastopili so mladi gospod dné 1. vinotoka 1839 kot kaplan v Velikovcu, od koder so prišli 15. kimovca 1840 v Žel. Kaplo, odtod pa 22. mal. travna 1841 v Št. Andraž. Dné 1. sušča 1843 so postali kanonik v Velikovcu, 1. rožnika 1847 pa korni vikarij pri stolni cerkvi v Št. Andražu, kjer so takrat še prebivali Lavantinski škofje. — Vestno so vneti duhovnik povsod izpolnjevali svoje dolžnosti, se mnogo pečali z bogoslovskimi vedami, posebno pa se trudili za skrbno vzgojo mladine.

Dné 1. vel. srpana 1848. l. so prišli kot župnik v Št. Kancijan v Podjunski dolini. Jako uspešno so tu dolga leta delovali za čast Božjo in za blagor svojih faranov. Z mnogim trudom in velikimi žrtvami so zidali novo farno cerkev, popravlili podružnice in sploh vedno skrbeli za lepoto hiše Božje. V občevanju jako priljudni in prijazni, nabrali so toliko prostovoljnih darov, da so mogli po cerkvah vse čedno popraviti in lepo urediti. Trudili so se zelo za verski napredek ljudstva. — Nekoliko časa so takrat oskrbovali tudi faro Kamen in bili od leta 1855. naprej šolski ogleda (nadzornik) Dobrloveške dekanije, katero so nekaj časa tudi sami oskrbovali. Leta 1855. so bili imenovani v priznanje vestnega delovanja kn. šk. duhovskim svetovalcem Lavantinske škofije.

Dné 1. rožnika 1862. l. so bili g. Alijančič postavljeni za dekana in mestnega župnika v Velikovcu. Kakor v vseh službah, pokazali so se tudi tú po zvestem izpolnjevanju duhovnih svojih dolžnostij vrednega duhovnika in za tó bili tudi imenovani za častnega kanonika (korarja) Celovškega stolnega kapiteljna.

Dné 2. svečana 1873. so jih imenovali pokojni knezoškof dr. Val. Wiery pravim korarjem v Celovcu, kamor so se preselili začetkom rožnika istega leta. Tú niso samo opravljali mnoge posle korarske službe, marveč bili od mal. srpana 1873. l. do istega meseca 1890. l. tudi dekan velike Celovške dekanije in do svoje smrti ud c. kr. okrajnega šolskega soveta Celovškega. — Neutrudno in skrbno so delali, pa si po prijaznosti svoji pridobili naklonjenost vseh.

Bili so pokojnik slovenske matere sin, pa se svoje mile materinščine tudi nikoli niso sramovali, marveč jo visoko spoštovali in iskreno so ljubili teptani in zapuščeni svoj rod. Niso se sicer udeleževali viharnega političnega življenja, pa kjer so mogli, podpirali so národna podjetja, se vedno zanimali za naš napredek in se radi vdeleževali še v visoki starosti národnih slavnostij.

Dolga leta so bili odbornik družbi sv. Mohorja in kot dekan so se odločno potegnili za veljavo slovenščine po naših ljudskih šolah. Videli so g. Alijančič namreč kot dekan, da se zlasti veronauk ne more učiti na podlagi tujega, otrokom nerazumljivega jezika. Pa s tem so se zamerili mogočnim in nam Slovencem nikoli prijaznim vladnim krogom, in ko so l. 1888. praznovali svojo zlato mašo, odklonilo je ministerstvo zaradi tega vsako odlikovanje za cerkev in državo prezaslužnega gospoda. Pač pa so pripoznali velike zasluge g. zlatomašnika sv. Oče ter jih imenovali za svojega hišnega prelata in papeževega častnega komornika.

Posebni prijatelj in velik dobrotnik so bili blagi pokojnik revežem, katerim so delili neštetih dobrot. O njihovi dobrotljivosti zná pripovedati Vincencijeva družba Celovška, razni zavodi in mnogi posamezniki.

Dal Bog svojemu zvestemu služabniku rajsko plačilo, nam pa je častitljiv njega spomin!

Občni zbor

„katoliško-političnega in gospodarskega društva za Slovence na Koroškem“ dné 25. mal. travna 1894.

Predsednik g. Greg. Einspieler pozdravi prisotne, kterih se je iz vseh dolin slovenske Koroške nabralo nad 150, večinoma kmetskih posestnikov, pa tudi lepo število duhovnikov. Pričakovali smo boljšo udeležbo, toda pomisliti je spet, da setev ni še povsod dovršena, in to je najvažnejše opravilo za kmeta.

Predsednik predstavi zborovalcem vladnega komisarja g. barona Lazarinija, kterega prosi, naj se sam preveri, da so Slovenci zvesti podložniki cesarjevi, da so mirni in pravični ter ne segajo po tujem, ampak branijo le svoje. Potem otvori zborovanje s trikratnim živio-klicem na svitlega cesarja, ki se od vseh zborovalcev glasno ponovi.

Blagajnik gosp. Treiber poroča o denarnem stanju društva. Dohodkov je bilo: ostanek od prejšnjega leta 157 gld. 41 kr., udnina 128 gld. 01 kr., darovi 323 gld. 48 kr.; skupaj 608 gld. 90 kr. Stroški: za shode, tiskovine itd. 233 gld. 71 kr., za papeževo slavnost 313 gld. 48 kr., skupaj 547 gld. 19 kr. V blagajnici je torej še ostanka 61 gld. 71 kr. Poročevalec pohvali darežljivost rodoljubov, kajti če se pomisli, kako se pri njih neprenehoma pobira „národni davek“, se je res čuditi, da jim je še toliko preostalo za to društvo. Podobno Črnogorcem bi smeli koroški rodoljubi o sebi reči: „Malo nas je, pa smo možjé.“ Račun se potrdi.

Namesto tajnika g. Žaka, ki se je iz Celovca preselil za župnika v Ziljsko dolino, poroča zopet g. Treiber: Društvo je tudi v pretečenem letu po svojih močéh spolnovalo svoj namen in svojo nalogo. Napravilo je pet javnih političnih shodov. Glavna nasprotnika slovensko-katoliške stranke na Koroškem sta nemški „šulferajn“ in „bauernbund“; zoper ta dva nasprotnika je bila torej v prvi vrsti obrnjena ost naših shodov. „Bauernbund“ je napravil shod v Pliberku, ki se je pa popolnoma ponesrečil, ker je prišlo bojda le šest pravih kmetov, ostali zborovalci so bili mestjani iz Pliberka, torej to ni bil noben „bauerntag“. Njemu nasproti je naše društvo priredilo shod pri Šercerju v Šmihelu, ki je bil obiskan od 200 kmetov, kteri so skozi $3^1/_2$ ure uztrajno poslušali naše govornike. Drugi shod smo na davno izrečeno željo spodnjih Rožanov priredili pri Činkovcu v Št. Janžu. Pri lepem vremenu in obilni udeležbi se je tudi ta shod prav dobro dovršil. Tretji shod smo napravili v Dobrli vesi, središču Podjunske doline. Prišlo je okoli 150 kmetov, ki so z velikim zanimanjem poslušali govore. Dobrla ves je bila gnjezdo nemškutarije in je deloma še zdaj, pa občinski zastop so vrli kmetje iz okolice pod vodstvom znanih rodoljubov Bayerja, Šumaha in Lipuša v svoje roke dobili. — Ko so nasprotniki zvedeli, da namerava družba sv. Cirila in Metoda v Velikovcu ustanoviti slovensko šolo, postali so silno nemirni in niso vedeli, kaj bi počeli. Slednjič so se dogovorili, da

Bezgov cvet.

(Povestica iz francoščine.)

Vsako jutro, ko se je mali Francek, sin premožnega posestnika v vasi R., prebudil, skočil je iz postelje, hitel k oknu, ga odprl in se vprašal: „Morda bo pa danes?“ Pri tem se je žalostnih očij ozrl na bezgovo drevo, ki je stalo na dvorišču tik zida. Ojstro je uprl oči na zeleno brstje, toda belega cveta ni bilo še nobenega; včeraj tako, danes tako, jutri tako, — kdaj bo bezeg vender cveteti začel? Več tednov je Francek pazil na bezgovo drevesce, kdaj bo pognalo prvi cvet; tega ni mogel dosti hitro dočakati. Kaj pa je bilo tako posebnega na tem cvetu? Francekova sestra Alenka je bila bolna, hudo bolna. Ko so skrbni stariši enkrat v prisotnosti malega Franceka zdravnika vprašali, ali je kaj upanja, da bi deklica še okrevala, rekel je zdravnik: „Če dočaka bezgov cvet, bo živela.“ Zdravnik je hotel reči, če se prevleče do vigredi, potem se vidi, da ima še dovolj moči v sebi in da bo prebolela. Francek je pa zdravnikove besede tako razumel, kakor so bile govorjene, ter je mislil, da bo sestro ozdravil bezgov cvet. Zato je tako težko pričakoval tega cvetú; kajti imel je svojo sestro silno rad. Žaloval je zavolj sestrine bolezni, pa na tihem; nikomur ni nič povedal, zakaj je tako otožen. V nemar je pustil vse svoje igrače: voziček na štiri kolesa, izdelek starejšega brata, piščalko, ktero je dobil od strica Jakoba, krogljice in vrtalke. Dobri Francek je mislil le na sestro Alenko in vsaki dan, zjutraj in zvečer je molil k Bogu, Mariji Devici in ljubemu Jezusu, naj bi storili, da bi bezeg cvet pognal, da bi tisti sestro ozdravil.

Uboga Lenčica je bila vsa bleda in slaba. Večrat ob solnčnih dneh meseca malega travna peljala jo je mati na dvorišče, kjer je pod veliko hruško blazinast stol že pripravljen stal, da se je nanj vsedla. Molčé in motnih očij je pogledovala zdaj na levo, zdaj na desno. Nič je ni zanimalo razun cveta rumenih vijol, ktere je lansko jesen sama vsadila. Francek jo je od daleč opazoval in zdihnil: „Oh, ko bi bezeg hotel cveteti!“ Dan za dnevom je minul, pa bezgovec se ni mogel odločiti za cvetenje. Francek je bil ves obupan in v priprostosti sedmerih svojih let je prosil Mater Božjo, naj čudež naredi, da bo bezeg cveteti začel. Tako nedolžne, iz čiste bratovske ljubezni izvirajoče priprošnje nebeška Mati ni mogla prezreti!

Necega lepega dné so Alenko spet peljali na njen navadni sedež pod hruško. Francek jo je molčé opazoval, skrit za majhen grm. Bila je bleda, ko smrt, in prsti njenih rok so bili že sama kost; na enkrat jo napade mrzlica, in naslonila je svojo glavico na prsi zraven stoječe matere. Francek je mislil, da bo zdaj umrla; začel se je na glas jokati in bežal je iz dvorišča na vrt in tam po vrtu dalje vštric lesene ograje, dokler ga ni ustavil stari zid, ki je obdajal sosedni grajščinski vrt in log. Stari zid je bil ves razpokan in po razpoklinah ter pod zidom so rastli bezgovci, robide in bršlin. Ko je Francek tje prijokal, splašil je kose, štiglice in ščinkovce, ki so tam okrog letali in prepevali; zleteli so v bližnje grmovje sredi loga. Skozi široko razpoklino je Francek pogledal v grajščinski log in videl je za drevjem in grmovjem beli zid velikega gradu z dvema stolpoma. Ko pa tako skozi špranjo pogleduje, je naenkrat od začudenja in veselja zakričal. Zagledal je namreč med grmovjem velik bezgovec, ki je bil ves v cvetu, da je bil kar bel, kakor mleko. Ves zamaknjen je ogledoval lepo cvetje. To bi bilo zdravilo za Alenko! Pa kako do bezga priti? Kaj, ko bi se mogel skozi razpoklino preriti skozi zid? Poskusi; saj ima malo, šibko telesce; šlo je! Ko stopi v grajščinski log, teče brž k bezgovcu. Pa cvetje je viselo precej visoko, od tal ga ni mogel doseči; treba je bilo na drevo plezati. Srečno priplazi toliko na viš, da zagrabi vejo, na kterej je visel lep cvet, ter jo odtrga. Toda po grajščinskem zemljišču se ne hodi kar tako meni nič tebi nič, kakor po občinskem pašniku! Tega Francek do zdaj še ni skusil. Sultan, veliki, črni grajski pes, je začel kruliti in režati ter kazaje svoje velike zobe je korakal možato proti grmovju, kjer je Francek ves prestrašen pod bezgom stal, ne vedoč, kam bi zbežal. Pa tudi stari gozdar Matija, ki je imel v logu ravno nekaj opraviti, je zapazil fanta in se mu bližal, da bi ga za uho stresel zavolj ugrabljenega bezgovega cveta. Franceka je prvokrat v življenju začela vest peči in dvomil je sam, ali se ni morda pregrešil, ko je brez dovoljenja svojih starišev šel na tuj svét bezgov cvet krast? Tolažil pa se je, da je to storil le iz dobrega namena, da bi prinesel zdravilo svoji bolni sestri. „Kaj delaš ti tukaj?“ zarohnel je gozdar nad dečkom. Tresočega glasa odgovori Francek: „Prišel sem po bezgov cvet za mojo bolno sestro. Kajti zdravnik je rekel, da jo bo pozdravil bezgov cvet.“ — „Če je to res,“ reče gozdar potolažen,

napravijo v Velikovcu „Ortsgruppentag“, to je shod koroških podružnic nemškega šulferajna. Tam se je mlatilo veliko prazne slame; saj mi Nemcem nič ne jemljemo, mi hočemo rešiti le svoje otroke. V Velikovške šole hodi nad 400 otrók in teh je več ko polovica slovenskih, ki se zdaj poučujejo samo v nemščini, nikdar v šoli ne slišijo slovenske besede. Tem slovenskim otrokom priskrbeti slovensko šolo, imamo mi dolžnost, pa tudi postavno pravico. Zoper ta „ortsgruppentag“ v Velikovcu smo mi napravili shod pri Dürnwirthu pod Velikovcem, kamor je došlo kakih 250 kmetov. Prisotni so bili tudi nekteri nasprotniki, pa si niso upali govoriti. Na tem shodu je bila sprejeta resolucija za direktne in tajne volitve. Slednjič so nasprotniki napravili shod na Ledenicah, kamor so poklicali nekaj mestjanov iz Beljaka, učitelje in nemškutarje pa od vseh vetrov. Temu nasproti smo mi napravili shod v národnem Št. Jakobu, ki se je boril trinajst let za slovensko šolo, ki ima slovensko požarno brambo in slovenske napise na gostilnicah in prodajalnicah. Tudi na dan shoda je Št. Jakob pokazal svoje slovensko srce, kajti prišlo je udeležencev okoli 500 in to pravi kmetje iz kraja in okolice.

Da bi ta shod počrnili, so nasprotniki porabili neki pretep, ki se je isti dan v Št. Jakobu, pa v drugi gostilni dogodil. S svojo znano „resnicoljubnostjo“ so nasprotni listi trdili, da je bil tepež sad ščuvalnih govorov slovenskega shoda, kterega so vsled tega krstili „Prügeltabor“. Sodnijska preiskava je pa dokazala, da so bili tisti izgredi le sad surovosti nekterih drvarjev, ki niso bili na našem shodu, in bili so tudi vsi v ječo obsojeni. (Nasprotni listi svoje laži vendar niso preklicali.)

Govornik obrne potem svoj pogled na občine: minister Gautsch je vsled pritiska slovenskih poslancev dovolil tri slovenske šole na Koroškem, namreč v Št. Jakobu, v Tolstem vrhu in v Vogrčah. Pa le prva je res v življenje stopila. Da bi zabranili slovensko šolo v občini Tolsti vrh, so nasprotniki ljudstvo razdvojili in Kotljane pregovorili, da so uložili prošnjo za ločitev od Tolstega vrha. Deželni zbor je v to seveda rad privolil. Tako je zdaj Tolsti vrh brez lastne šole, ker je šolska hiša v Kotljah. Nadalje so razdelili občino Ovbre v dve: Št. Peter in Ovbre. Prva je naša, pa tudi druga bi se dala pridobiti.

Govornik omenja govora posl. Pfeiferja v delegacijah zastran koroškega polka.

O koaliciji misli poročevalec, da se ne bo dolgo držala. Govornik noče razsoditi, kteri slovenski poslanci so bolj prav storili, ali tisti, ki so pri Hohenwartu ostali, ali oni, ki so klub zapustili; morda imajo oboji prav. Vendar pa govornik misli, da ta koalicija iz toliko različnih strank ni dobra, najboljša pa bi bila koalicija, ki bi imela za podlago katoliško vero in cerkev, zveza katoliških strank in národov bi bila trdna in stalna. Ako mi zmagamo v Velikovškem okraju, mora biti naš poslanec pristaš katoliške koalicije. — Na Koroškem se je v tem oziru na boljše obrnilo, ker so tudi nemški katoliki delati začeli. (Živio-klici.) Od božiča so napravili že sedem shodov. Oni imajo seveda boljše stališče, kakor Slovenci; liberalci si nič ne upajo zoper nje. Od nemških „narodnjakov“ (Steinwendrovcev) govornik nič ne pričakuje, ker so tudi oni liberalci brez trdnega verskega prepričanja, in če bi na krmilo prišli, ne bodo nič boljši od liberalcev. Druga pa je z nemškimi katoličani, in govornik predlaga, naj se jim izreče zaupanje, ker tako energično (odločno) delajo. (Dobro-klici.) Mi jih potrebujemo v Zilski dolini, kjer je zmaga konzervativnih kandidatov mogoča. Če nemški katoličani zmagajo v nekterih krajih, imamo v deželnem zboru vsaj zdatno manjšino. (Živahni dobro-klici.)

Zdaj sledi zapisovanje novih udov in pobiranje letnih doneskov.

Podpredsednik g. Legat naznani potem, da je odbor odobril lanski nasvet g. Skubeljna iz Prevalj in vpeljal nabiralne knjižice za zaupne može, s kterimi bodo pobirali letne doneske udov. Lične knjižice so se potem razdelile med zaupne može. Letni doneski se glasijo na 20 kr., 50 kr. in 1 gld.

Sledi volitev odbora. Namesto g. Žaka, ki je postal župnik v Štebnu na Zili, se za tajnika po nasvetu g. Bayerja izvoli g. M. Ražun, stolni kaplan v Celovcu. Vsi drugi odborniki se soglasno zopet izvolijo.

O političnem položaju je potem po svojem dovtipno-šaljivem, pa tudi prepričalnem in v srce segajočem načinu govoril gosp. Kandut na blizo tako-le: Naše politično stanje je zelo žalostno. Lani sem preobračal člen 19. državnih osnovnih postav ter tipal po njegovi dejanski vrednosti, pa nisem nazadnje nič v rokah imel. Lani sem rekel, da je ta člen samo na papirju, letos ga pa še na papirju ne najdem več. On je kakor zaklet duh v pečevju. Zaprt je v Karavankah v kaki votlini, pred ktero so skalnata vrata s sedmerimi ključavnicami. Najde se še kak junak, ki hoče tega duha rešiti, recimo, kak župan, ki začne slovensko uradovati. Toda, kjer so zakleti duhovi, tam so tudi škrateljni; tisti vsakega po roki vdarijo, kdor bi prišel s ključem in hotel vrata od jame odpreti. Ti škrateljni so v tem slučaju paragrafi koroškega občinskega reda, kterih se sicer nihče ne spominja, pa v tem slučaju so ravno dobri, da tepejo takega župana z denarnimi globami. Tako se nam je godilo pod vlado Taaffejevo; zdaj pod koalicijo je pa še hujše. Zdaj velja načelo: enemu vse, drugemu nič. Koalicija je zveza psa z mačko; ali se bosta pobotala in mirno vkup jedla? Ni verjetno! Zdaj se ne govori več o postavah in osnovnih zakonih, govori se samo o „národni posesti“. Vprašanje pa je, ali je ta posest tudi pošteno pridobljena? Mi se moramo pa poganjati za pravico, in to ne samo zavoljo nas, ampak tudi zavoljo naših otrók. Privilegirani („boljši“) stanovi hočejo boljše službe prihraniti za svoje sinove in ne vidijo radi, da bi se tiste dajale sinovom iz „nižjih“ stanov. Skušnja pa uči, da so ravno kmetski otroci najzdravejši in bistrega uma, kmetski stan daje najboljše vojake in učenjake. Sploh pa se ne sme reči, da spada kmet med „nižje“ stanove, ker on je steber države. — Naši nasprotniki so nenasitljivi, in akoravno imajo vse v rokah, iščejo še pomoči v inozemstvu (tujih državah). Mi slovenski rodoljubi pa smo brez zaslombe, malo nas je, in vsak se zanaša na druzega: „Jokele, geh' du voran, du hast die grossen Stiefel an!“ Treba bo med nami več delavnosti, kajti le tisti je življenja vreden, ki svoje pravice brani. (Živahni dobro-klici.)

Sledi g. Bayer, ki govori o šolah tako: O šolah govoriti je toliko, ko Dravo ravnati; ravnajo in ravnajo, pa Drava le teče, koder hoče; in mi govorimo o šolah, kolikor hočemo, vendar nič ne opravimo. Mi smo za katoliško in národno šolo. Naši škofje so soglasno izrekli, da sedanja šola ni verska, toraj so prazni vsi izgovori, da se tudi krščanski nauk uči itd. V takih rečéh je le beseda škofov veljavna. Mi nimamo verske šole, pa mi se bomo za njo neprestano poganjali. V tem boju nismo osamljeni; možje iz vseh národov in dežel vstajajo in tirjajo versko šolo. Še v glavnem mestu Avstrije, na Dunaju, kjer so nekdaj liberalci neomejeno gospodovali, je zdaj vedno močnejše gibanje za versko šolo. Ugovor, da je treba spoštovati šolsko postavo, ker je postava, nas ne veže. Mi se klanjamo obstoječim postavam, vemo pa tudi, da se dajo postave predelati in spremeniti ali pa čisto ob veljavo djati. Za to se poganjati ima vsak pravico. Te pravice se mi poslužujemo. Šola ni samo za bistrenje glave in pridobivanje vednostij, temveč tudi za požlahnenje srca, ki je pa mogoče le pri krščanski odgoji. Sad brezverske šole se kaže pri anarhistih. Oni gotovo niso neumni ljudje, ker znajo tako umetne bombe delati. Pa kakošno morajo imeti srce, da se jim ne smilijo nedolžni ljudje, med ktere bombe mečejo, da jih kar kupoma umorijo?! — Naše šole pa tudi niso národne. Pred Bogom smo vsi enaki, zato ne smemo dopustiti, da bi kdo zaničeval našo slovensko národnost, najmanje smemo to trpeti pri svojih otrocih. Če pa otroci vidijo, da ima v šoli le nemščina veljavo, da je slovenščina zavržena, ali ne bodo začeli misliti, da sta slovenski jezik in slovenski rod malovredni stvari? Začeli se bodo sramovati svojega rodú, najprej v krajih z mešanim prebivalstvom, kjer se slovenščina navadno zasmehuje in zasramuje od tujih otrôk in odraščenih. Če hočemo Slovenci ostati, moramo svojim otrokom ucepiti ljubezen do materne besede, ljubezen do slovenščine. Potem se je ne bodo sramovali, ampak jo branili. Ljubil bo pa slovenščino le tisti, kdor jo dobro zna, ki se je slovenščine v šoli temeljito in dobro učil. Zato morajo biti šole slovenske. Nasprotniki imajo zoper slovenske šole mnogo ugovorov, ki so vam že znani, saj so vedno eni in isti. Z nemščino se pa še noben kmet ni rešil; nasprotno se rado zgodi, da ravno tisti kmetje, ki najraje nemškutarijo, najprej dogospodarijo; trdi Slovenci pa ostanejo na svojih hišah. Tudi ni res, da bi bil tisti bolj moder in pameten, kdor nekoliko nemščine razume. Pri Jezeru in v Št. Jakobu imajo slovenske šole; pojdite tje, govorite z ljudmi in prepričali se boste sami, da so tamošnji ljudje ravno tako pametni, kakor drugi Korošci. Nekteri tudi pravijo, da zavolj uradnikov se moramo nemščine učiti. Pa najprej je bil kmet, potem je prišel še le uradnik. Niso kmetje zavolj uradnikov na svetu, ampak uradniki zavolj kmetov; zato se naj uradniki učijo našega jezika. Mi imamo postavno pravico do slovenskih šol; enake dolžnosti, enake pravice. Da pa dosežemo svoj namen, treba je sloge, treba je pouka, ker naši kmetje imajo o šolskih rečéh včasih še čudne misli. Kjer imate večino v občinskem zastopu, potegujte se za slovensko šolo. Ne bojte se zamere. Da imate le enkrat slovenske šole, vse druge národne pravice pridejo potem same po sebi. Volite v javne zastope take može, ki nič nemško ne znajo, potem bodo morali z njimi slovensko govoriti in jim slovensko dopisovati; kajti ni je nobene postave, ki bi velela, da mora nemško znati, kdor hoče biti župan ali občinski ali šolski svetovalec. (Živahno ploskanje.)

Gosp. Skubl iz Prevalj pohvali predgovornika in potrdi njegove besede. On dostavi, da šole niso samo pomanjkljive, ampak tudi brezverske. V Prevaljah je toliko učiteljev, kakor Božjih zapovedij, pa samo dva hodita v cerkev, osem učiteljev pa ne. Kakšen duh je v šoli, se vidi na šolskih kaznih. Otrokom se naloži včasih ta kazen, da imajo na nedeljo hišni zapor, da ne smejo iz hiše, tudi v cerkev ne. Še Judi in Turki gledajo na to, da njih otroci spolnujejo svoje verske dolžnosti, pri nas se mora pa krščanski oče še za pričo podpisati, da njegov otrok v nedeljo ni bil pri sv. maši. Da je to resnica, lahko prisežemo. Morda bodo enkrat še liberalni gospodje sami zdihovali in se kesali, da so pomagali vero preganjati iz človeških src, — takrat namreč, ko bo krvava prekucija vzdignila svojo glavo, pa takrat bo že prepozno. Verska šola ni samo želja duhovnikov, ampak tirjatev vernega, kmetskega ljudstva samega. (Živahni dobro-klici.)

Gosp. Lenc govori potem o gospodarstvu: Če zemljo, svojo grudo pod nogami zgubite, ste hlapci, in lahko vas preženejo iz dežele, kedar hočejo. Naša tla nam morajo sveta biti! Čuli ste o društvu „Südmark“, ki hoče Slovencem tla pod nogami spodkupiti. Tem nakanam se ubranimo le z dobrim gospodarstvom. Treba nam je pa tudi skupnega gospodarskega programa, da ne bo vsak sam stal v boju, temveč vsi za enega in eden za vse. Iz blagostanja izvirajo tudi drugi blagri, kakor: samozavest, ponos, pogum, književnost, umetnost, omika. Nemci so nas Slovence v omiki prehiteli, zato so si izkoristili rudnike v naših krajih in si pridobili iz njih premoženje, Slovenci so jim pa pri tem kot hlapci in nizki delavci služili, namesto da bi si bili sami osvojili zaklade svoje domovine. — Govornik pride k posojilnicam in pravi, da so slovenske posojilnice uredjene po slovenskih potrebah, toraj niso ne Delitscheve, ne Reiffeisenove. Slovenske posojilnice na Koroškem dobro napredujejo. Lani so imele 1,400.000 gld. prometa. V izgled, kaj stori združena moč, nam je lahko tudi koroška hranilnica, ki je z malim začela in ima zdaj že toliko premoženja, in pri tem še vsako leto po 60 do 80 tisoč razdeli za dobrodelne namene. Tak zavod je kakor panj, v kterega bučele strd (med) prinašajo. Hranilnice na Češkem so izdale že 50 milijonov za dobre namene, premoženja (zaloge ali rezervnega zaklada) pa imajo hranilnice 35, posojilnice pa 16 milijonov gld. Tudi premoženje slovenskih posojilnic vedno narašča, in ob svojem času bodo národu lahko zdatno pomagale v dobrodelnih, kulturnih in političnih potrebah. Mi moramo težiti po tem, da postanemo denarno neodvisni. — Treba nam je pa tudi gospodarske omike. Pri podjetjih je dobra združena moč, ki se zveže v zadrugah. Taka zadruga skrbi za to, da se skupno blago dobro prodá, med tem ko včasih posamičnik svoj pridelek prekupcu za slepo ceno prepustiti mora, če ga sila prižene. V Št. Lorencu ob Koroški železnici so naredili lesno zadrugo, ki prav dobro deluje. Važne za gospodarski napredek so pa tudi šole. Omikan, izšolan človek je bolj bistrega uma in si bo ložej

---

„potem si že priden, da skrbiš za svojo sestro.“ To rekši mu je utrgal še večjo bezgovo vejo, na kteri sta bila dva lepa cveta. „Nesi to svoji sestri, da jej skuhajo čaja, in se pozdravi. Ti pa ne hodi več sam v naš log, kajti sultan je hud in bi te znal ugrizniti.“ Francek je tekel s cvetjem domov in ga izročil svoji sestri rekoč: „Tukaj je bezgov cvet, ki te bo pozdravil, kakor je zdravnik rekel.“ Alenka, dekle štirnajstih let in že dovolj modra, vzela je cvetje, objela skrbnega bratca ter mu rekla: „Lepa ti hvala, ljubi Francek, zdaj bom kmalu zdrava!“ Zdravnik je imel prav: mili in prijetni pomladni zrak je poživil tudi telesne moči bolne Alenčice, mrzlica jo je popuščala, in čutila se je vsaki dan močnejšo, dokler ni popolnoma ozdravela. Francek pa še danes misli, da jej je on zdravje prinesel.

Smešničar.

Tujec: „Zakaj pa na tem nevarnem kraju ni kaka vrv napeljana, da bi se človek prijel?“

Vodnik: „Veste, več tujcev ko doli v brezno pade, bolj imeniten postane ta prepad.“

Gost: „Pokličite gostirja, jaz mu bom povedal, da je meso še čisto surovo.“

Natakar: „Nikarte, — on je še bolj surov!“

Odvetnik: „Zdaj Vas ne morem v službo vzeti, ker imamo le malo dela v moji pisarni.“

Pisar: „Saj to je meni še ljubše, če je malo dela.“

naprej pomagal in prej kaj umnega umislil. Če ima kak národ svojo lastno gospôdo, to je tudi važen pomoček skupnega blagostanja, kajti imetje gospodov je že deloma, oziroma postane imetje njih sorodnikov, ki so en del dotičnega národa. Če so pa naši gospodje Nemci, gre po njih smrti njih premoženje med Nemce, kjer so njih sorodniki, slovenska dežela je za toliko ubožnejša. Šole so za gospodarstvo, kar je sol za jed. Čehi imajo še le od takrat toliko inteligence (študiranih ljudij), odkar so dobili češke šole, tako ljudske kakor latinske in višje šole. Dokler so bile šole na Češkem nemške, niso imeli otroci veselja, da bi študirali, pa tudi stariši niso imeli veselja, sinove pošiljati v srednje in višje šole. Ko so pa šole národne (češke) postale, dobilo je vse ljudstvo več veselja do šol, in mnogi mladenči so naprej študirali, ki bi bili prej doma ostali. Pouk v maternem jeziku jim je namreč hitro v glavo šel, toraj so se lahko učili in so dobili veselje do šolanja. Toraj vedite, da je šola podlaga dobrega gospodarstva. Še enkrat pa vam ponovim: branite svoja tla, svojo zemljo! Ljudje so tukaj, ki strežejo po vaši zemlji! Na nekem sejmu je neki nemški župnik iz prižnice rekel: „Passet auf, Beutelschneider sind da!“ Tako tudi jaz vas svarim: vaša zemlja bodi vam sveta; so ljudje, ki škilijo po njej! Ljubite bolj zemljo, ko denar; ker denar zgine, zemlja pa ostane. Gospodarite dobro, da vam zemlje po sili ne vzamejo; iz lenobe pa zemlje ne prodajajte. Če pa kdo svoje zemljišče že na vsak način prodati hoče, naj vendar gleda, da ga prodá domačinu, Slovencu! Tako ostane zemlja naša. — Kjer je treba, snujte tudi konsumna društva, sploh pa razširjajte omiko med ljudstvom. V obče pa velja v gospodarstvu vodilo: malo govoriti, pa veliko delati. (Burni dobro-klici.)

Podpredsednik g. V. Legat govori o isti točki in obžaluje strogo iztirjevanje davkov. Potem preide na Koroško kmetijsko družbo, ki skrbi v prvi vrsti le za Nemce. S trudom smo pridobili slovenskega potovalnega učitelja za kmetijstvo, pa on se mora skrivati in še ne sme naznaniti, kdaj bo imel kak slovenski govor. Zakaj bi takih predavanj ne smel naznanjati v „Miru“, ki je edini list, ki je v resnici razširjen med slovenskimi kmeti na Koroškem? In če že tega ne pustijo, naj bi mu vsaj dovolili, da naznani svoj prihod s plakati! Skoraj se kaže, da hočejo nalašč slabo udeležbo pri njegovih govorih, da bi zamogli potem reči: „Teh slovenskih govorov ni treba, saj jih nihče poslušat ne pride!“ S slovensko prilogo gospodarskega lista „Mittheilungen“ so ravno tako delali; natisnili so prav malo odtisov te priloge in niso se potrudili, prilogo širiti med ljudi ali pa izdajati jo kot poseben list. Nazadnje so jo čisto opustili. Sploh pa tudi list „Mittheilungen“ ni nič vreden. Mi potrebujemo na Koroškem slovenskega gospodarskega lista. Govornik predloži sledečo resolucijo:

„Današnji 5. občni zbor „katoliško-političnega in gospodarskega društva za Slovence na Koroškem“ načelno sklene izdajanje strokovnega kmetijskega lista v slovenskem jeziku in si dovoljuje ob jednem Njega ekscelenco gospoda ministra za kmetijstvo, grofa Falkenhayna uljudno prositi, da blagovoli v ta namen dovoliti primerno podporo iz državnega zaklada.“

Gosp. Bayer predlaga, naj se namesto samostojnega lista rajši izvrstno uredovani „Kmetovalec“ daje kot priloga k „Miru“.

Predsednik g. Einspieler pravi, naj se prepusti odboru, ukreniti o tej zadevi po svoji previdnosti. Potem je bila resolucija soglasno sprejeta.

Gosp. Skubl pravi, da so g. dr. Kramarja v Prevaljah prosili, naj bi svoj prihod prej v časnikih naznanil, dr. Kramar jim je pa rekel, naj se obrnejo na kmetijsko-družbo. — V Prevaljah je pomanjkanje plemenskih bikov, pa družba nič ne skrbi. Ona bi morala premije dajati, da bi posetniki rajši bike redili.

Predsednik g. Einspieler reče, da je družba prej od dežele dobivala 3000 gld. za bike, letos pa 6000 gld., torej bo zamogla več bikov kupiti. Treba je pa tudi državne podpore, in za tisto naj bi se pobrigal g. Kirschner, ki je državni poslanec. Upati je, da se bo tudi od države kaj dobilo za bike.

Na vrsto bi imel priti govor o volilni preosnovi, katerega je prevzel gosp. predsednik sam. Ker je pa čas že močno potekel, rekel je g. Einspieler, da ta zadeva sploh še ni dozorela, ker tudi vlada in stranke niso še edine v tem, kaj bi tirjale zastran volilne pravice.

Na to poroča g. Einspieler kot poslanec o svojem postopanju v deželnem zboru. Deželno gospodarstvo je tako, da je treba zmirom več denarja. Potrebščine je nad en milijon gld in ker je v blagajni le malo denarja, treba je bilo naložiti 46% doklade na direktne davke in 20% užitnine od mošta in mesa, zraven pride še doklada na žganje.

Največ hrupa sta v zboru napravili dve zadevi, namreč Humberška cesta in usmiljene sestre t. j. postrežba v deželni bolnišnici. Kakošna je nova Humberška cesta, rekel je gosp. Gr. Einspieler, to veste, in kaj je bilo s tistim spomenikom, to veste tudi. Poslanec Kirschner je meni očital, da ta cesta mene nič ne briga, ker je v njegovem volilnem okraju. Jaz sem mu pa rekel, da ne rečem besede več o tej cesti, če bo tudi on pri miru pustil moj Velikovški volilni okraj in če on plača vse iz svojega, kar bi imele občine za spomenik dati. (Smeh.) Zastran občine Tolsti Vrh sem govoril, naj ostane nerazdeljena, pa nasprotniki so očitno rekli, da jo raztrgajo zavoljo šole. Na „bauerntagu“ v Grebinju je Kirschner rekel, da sem jaz mil. g. knezoškofu na ljubo glasoval za cesto k sv. Krvi, ktera cesta bo pojedla 80.000 gld. in Slovencem ne bo nič koristila. Temu nasproti zatrdim, da so prosili le za 4000 gld. podpore, in da jaz nisem glasoval za cesto, ampak zoper njo, in sicer zavoljo tega, ker imajo tudi Slovenci dosti slabih cest, ki se ne popravijo. Mil. g. knezoškof so za cesto glasovali, ker so tam blizo doma; iz tega pa še ne sledi, da bi moral tudi jaz za cesto glasovati. Ni torej res, da sem se jaz škofa zbal. in tudi ni res, da sem jaz za cesto glasoval. Razajev France se je torej debelo zlagal. — Zastran usmiljenih sester omenim, da sem se za nje potegnil, ker so na glasu kot dobre postrežnice, pa skoro vsi poslanci razun kakih pet so me na cedilu pustili. (Klici: Živio Pongratz!) Najbolj me žali, da se še kmetski poslanci niso usmilili ubogih bolnikov, da bi jim privoščili dobro postrežbo; saj ravno iz kmetov pride največ tistih ljudij, ki se valjajo v bolnišnici; za take je vendar prijazna postrežba veliko vredna. (Dobro-klici.)

Gosp. Štih iz Št. Janža pové iz lastne skušnje, kako žalostno življenje je imel v deželni bolnišnici, kako žalostne ure so tam, ker pri posvetnih postrežnicah ni videti prave ljubezni do bolnikov in do svojega težavnega poklica. Zato on zahvali vse poslance, ki so se potegnili za usmiljene sestre in predloži v odobrenje sledečo resolucijo:

„Občni zbor katol.-polit. in gospodarskega društva za koroške Slovence se zahvaljuje mil. g. knezoškofu in onim gg. deželnim poslancem, ki so se v zadnjem zasedanju deželnega zbora potegovali za to, da bi se poklicale usmiljene sestre za strežnice v deželno bolnišnico v Celovec. Ob enem pa zbor obžaluje, da je večina deželnih poslancev nasprotovala temu predlogu, posebno pa odločno obsoja, da so poslanci kmečkih občin glasovali zoper Einspielerjev predlog zaradi usmiljenih sester ter s tem pokazali, da ne marajo biti v soglasju s svojimi kmečkimi volilci, ki brez izjeme želijo, da bi prevzele postrežbo v bolnišnici usmiljene sestre. Ob enem izreka zbor svoje obžalovanje nad razžaljivimi besedami poslanca Hocka nasproti mil. g. knezoškofu.“

Resolucija se soglasno sprejme.

Gosp. Bayer: Že pred tremi leti sem rekel: „Slovenci, skrbite, da dobite občine v svoje roke.“ Bližajo se spet volitve. Pripravljajte se na nje; če imate občine, imate vse.

Gosp. Štih govori o proslavljanju Bismarcka po nemških visokošolcih, ki se je godilo letos v Celovcu v ravno tej dvorani, in o grdem sumničenju našega čast. g. poslanca Einspielerja. Bismarck je najhujši sovražnik Avstrije, in tak mož se sme na avstrijskih tléh proslavljati! Mi lojalni Slovenci se pa še geniti ne smemo, in že nas zmirjajo panslaviste! Gosp. Einspielerju so po nedolžnem očitali in laž v časnikih zvalili, da je dobil denar iz Rusije; oni pa v resnici dobivajo denar iz Prusije za svoje šulferajnske šole. Saj njih listi sami naštevajo pruske darove. Tako ti listi sami poročajo, da so dobili iz Nemčije za otroški vrtec v Velikovcu 2000 mark podpore iz Berolina in 150 mark iz Saksonskega. Nedavno pa je dobila Celovška podružnica nemškega šulferajna iz Hanovera 350 mark. Govornik predloži v odobrenje sledečo resolucijo:

„Zastopniki koroških Slovencev, zbrani v Celovcu pri letnem občnem zboru „katol.-polit. in gospodarskega društva za Slovence na Koroškem“ dné 25. mal. travna 1894. z vso odločnostjo od sebe odbijajo vsako sumničenje njih lojalnosti in njih avstrijskega patriotizma, ter se zajedno proglašajo za solidarne s postopanjem svojih poslancev v deželnem zboru koroškem, namreč z gospodoma Gregorjem Einspielerjem in Fr. Murijem.“

Tudi ta resolucija se je soglasno sprejela. (Živahni „živio“-klici na g. posl. Einspielerja.)

Gosp. Bayer vpraša, kaj se je storilo zastran njegovega predloga o pevskem zboru v Celovcu?

Predsednik g. Einspieler odgovarja, da se je ustanovilo v Šmihelu pevsko društvo „Gorotan“, ki nastopa pri raznih veselicah. Odbor političnega društva ima z resnimi stvarmi veliko opravka, ne more misliti tudi na petje. Sploh primanjkuje v Celovcu pevskih močij.

Gosp. Kandut pravi, da nam manjka organizacije, zato stavi predlog, naj bi g. predsednik večkrat skliceval pomnožene odborove seje. Tudi koroške posojilnice naj bi imele večkrat kak skupen shod, kjer bi se posvetovale o skupnih potrebah.

Gosp. Lenc pravi, da bo za to že skrbela „Zveza“ slovenskih posojilnic v Celju, ki bo izdala nauk in vodila. V Celju so izurjeni veščaki v tej stroki. Posojilnice naj iščejo svèta pri „Zvezi“ v Celju, in kedar bo „Zveza“ zborovala, naj pošljejo po enega zastopnika tje. S pristopom k „Zvezi“ se posojilnice denarno za nič ne zavežejo.

Podpredsednik g. Legat se povrne k nasvetu o ustanovi pevskega društva v Celovcu. Najprej manjka pevovodje. On sicer vé za takega, ko bi bilo mogoče, premagati druge zapreke. Ako se to posreči, potem se bo ustanovilo pevsko društvo za celo deželo, in pevovodja bo deloval zdaj tu, zdaj tam.

K sklepu se predsednik g. Einspieler zahvali za udeležbo in obljubi, da bo društvo vse storilo, kar bo v njegovi moči. Spominja se tužnega govora ministra Madejskega, ki je podrl vse naše upe, in omeni, da mu je iz Dunaja pisal neki gospod, ki pravi, da Slovenci od vlade nimamo ničesar pričakovati, naj se torej zanašamo edino le na svojo moč; druge tolažbe ni, ko da si sami pomagamo. Zahvaljevaje se g. komisarju je na to g. predsednik zbor zaključil, ki je trajal nad štiri ure.

Poslanec Šuklje o koroških šolah.

V obširnem svojem govoru pri razpravi o proračunu omenil je posl. Šuklje tudi koroško šolstvo. Rekel je te besede: „Dovolite mi, da le na kratko spregovorim še o drugi zadevi, posebno priporočam stvar mirni razsodbi tistih strank, ki so pri koaliciji. Mislim namreč na koroške ljudske šole. Na Koroškem je (po ljudski štetvi) 102.000 Slovencev in ti imajo samo dve ljudski šoli na razpolaganje. (Čujte! čujte!) Ostale šole se imenujejo utrakvistične ali dvojezične, pa na njih nemščina toliko prevladuje, da jih smemo mirno šteti za nemške šole. Ne bom stavil nobenega predloga in opustil bom vse národne opazke; le gospoda učnega ministra, ki ga tukaj vidim, bom nekaj prašal: koliko ur v tednu ima učitelj na razpolaganje na enorazrednih in dvorazrednih šolah, v kterih otroke naravnost poučuje? (Otroci so namreč razdeljeni v oddelke; en oddelek bere, drugi piše; eni pridejo dopoludne, drugi popoludne. „Naravnost“ uči učitelj le tiste, kterim kaj pravi ali ktere izprašuje; kteri pa med tem časom pišejo, tistih ne poučuje naravnost.) To je zapisano v naredbeniku učnega ministerstva iz leta 1883., in tam najdemo, da pri celodnevnem pouku — pri poldnevnem je še slabeje — na enorazrednicah učitelj naravnost poučuje tri in pol ure na teden, pri dvorazrednicah pa pet ur in 15 minut. Zdaj pa vprašam vsakega pedagogično izobraženega človeka in vsakega šolnika, ali je mogoče, v treh urah in pol na teden otrokom ucepiti v glavo vse predpisane šolske nauke v maternem jeziku, zraven pa naučiti jih še druzega deželnega jezika? Visoko učno ministerstvo ima ja izvrstne veščake. Morda tudi spoštovani koroški poslanci ne bodo ugovarjali, ako predlagam, naj pošlje ministerstvo enega veščaka na Koroško, da se tisti prepriča, koliko se otroci v teh koroških šolah naučijo, zlasti tudi, ali res znajo toliko nemščine, da razumejo nemški pouk. Nasprotniki proti temu menda ne bodo ugovarjali, saj zmirom pravijo, da so učni uspehi na teh šolah izvrstni.“

Govor poslanca dr. Ferjančiča

pri razpravi o razpoložnem (dispozicijskem) zakladu.

(Po stenografičnem zapisniku.)

Visoka zbornica! Ako ravno pri splošni razpravi nobeden mojih ožjih tovarišev ni prišel do besede, hočem vendar kar mogoče na kratko govoriti. Zastran proračuna se mi držimo načela, ki smo ga razglasili meseca grudna lanskega leta: mi dovoljujemo proračun, da more državna uprava nadalje delovati; ustavljamo pa se razpoložnemu zakladu, ker to svôto dovoliti je vedno toliko veljalo, kakor vladi izreči svoje zaupanje. Dovolite mi, da naše zadržanje in naše glasovanje o tej točki nekoliko utemeljim. Pri tem se moram spominjati posvetovanja o proračunu v proračunskem odseku, in kar se je tam govorilo o naših zadevah. Res je, da vlada v tistem odseku naših zastopnikov ni osorno zavračala, nasprotno jim je v nekterih zadevah dobrovoljno naproti prišla. Tako je gospod naučni minister za gotovo obljubil, da bo spet ustanovil latinske šole v Kranju, ki so se leta 1887. nepremišljeno odpravile. Posebno zavolj tega, ker so Ljubljanske latinske šole prenapolnjene, bi mi želeli, da bi se latinske šole v Kranju že jeseni spet odprle. Vsak oče, ki pošilja svoje sinove v

Ljubljanske latinske šole, mora se bati za njih zdravje (ker je učencev preveč v vsaki šoli). Zadržka ni nobenega, ker šolska hiša v Kranju še od prej stoji in je vsaki čas pripravljena za sprejem učencev. In ker se itak ne bodo vsi razredi na enkrat odprli, ampak leto za letom po eden več, zato nam vlada v tej reči lahko ustreže. (Velik nemir nastane.)

Posl. dr. Pattai: Naredite mir, gospod podpredsednik!

Podpredsednik dr. Kathrein: Bodite mirni, gospod poslanec! (Smeh.)

Dr. Pattai: Zdaj je mir.

Podpredsednik dr. Kathrein: Gospod posl. Pattai, ne govorite vmes!

Dr. Ferjančič (nadaljuje): Menj določno se je glasila obljuba gospoda učnega ministra zastran Celjskih latinskih šol, o kterih pa ne bom veliko govoril, ker se je že dosti govorilo o tej stvari. Jaz upam, da se bo učna uprava ukljub ugovorom nasprotnikov prepričala, da so naše pritožbe in želje zastran preosnove te srednje šole opravičene, in da se bo našim željam ustreglo že to jesen, ker zapreke niso tako velike, da bi se ne dale brž odstraniti.

Nekteri slovenski poslanci so v odseku povdarjali samo ti dve naši želji. Prepričan sem pa, da ti poslanci niso pozabili na druge naše težnje, ki smo jih vsako leto tukaj povdarjali. In ravno zato, da bi zamogli ti poslanci prihodnje leto nadaljne svoje tirjatve naznaniti v proračunskem odseku, moramo želeti, da nam vlada spolni ti dve obljubi prav kmalu, vsaj pred razpravo o prihodnjem proračunu. Tudi mi, ki nismo pri zvezi onih slovenskih poslancev, ne tirjamo, da se mora vse na enkrat predelati; zadovoljni smo, ako se nam ustreza korakoma. Eden mojih ožjih tovarišev je pa v proračunskem odseku še nektere druge naših željâ v razgovor spravil, in jaz se čutim primoranega, o teh nekoliko spregovoriti. Govorilo se je namreč o nepovoljnih razmerah na Goriških latinskih šolah. Tukaj bi bilo lahko pomagati, ko bi se naredile slovenske in laške paralelke. Gospod minister je zastran srednjih šol izrekel načelo, da je pripravljen za spremembe in poprave, ako jih zahtevajo poslanci ali pa deželni zbori. Splošno tega načela ne moremo pohvaliti in odobrávati. Kajti če bi morali vsi poslanci in deželni zbor kako preosnovo priporočati, potem na Štajerskem nemamo upanja, da bi se kaj predelalo v prid Slovencem, ravno tako malo na Koroškem in v Trstu. Zastran Gorice se pa to načelo lahko izvrši. Deželni zbor se je izrekel za tako preosnovo, kakor jo jaz priporočam, in preverjen sem, da so tudi goriški (državni) poslanci za to. — Gospod učni minister je tudi zastran ljudske šole izrekel načelo, ktero je edino pravo, in ktero smo mi vedno zagovarjali, namreč, da se mora v ljudski šoli poučevati na podlagi maternega jezika. Če je on res za to misel vnet, potem ga čaka veliko dela, posebno na Koroškem, pa tudi v Gorici in Trstu. Sicer bomo o tej zadevi še govorili, kedar pridejo šole na vrsto, vendar bi pa g. učnega ministra že zdaj rad opomnil, da mora biti previden, kedar se mu iz Koroškega kaj v potrjenje in podpis pošlje. (Res je!) Kako opravičena je ta previdnost, bom dokazal iz slučaja, ki se je še le nedavno dogodil. Pred kratkim je bil za okraj Št. Mohor na Koroškem imenovan okrajni šolski nadzornik. Mož, ki se je za to službo izbral, odlikoval se je na „parteitagu“ v Celovcu, v jeseni leta 1892. O tistem „parteitagu“ smo že tukaj v zbornici govorili, toda osebe smo pustili pri miru; po tem pa, kar se je zgodilo, moramo postati osebni. „Freie Stimmen“ so prinesle dné 12. listopada 1892 eno pesem kot pozdrav za ta „parteitag“. Ta pesem ponavlja pravljico o zmaju, kako je grozno gospodaril na Koroškem, in kako se je ljudstvo ž njim vojskovalo. S tem zmajem pa primerja pesnik težnje domačih (koroških) Slovencev, kajti pesem se glasi na enem mestu: . . . . . „Zdi se, da zopet strupen zmaj raste v koroški deželi; ja, in sovražniki se nam bližajo, sovražniki sèmkaj od planin Karavank!“

In kakor je v pravljici koroški vojvoda ljudi spodbujal, naj grejo v boj zoper zmaja, tako tudi ta pesnik Korošce spodbuja, naj pokončajo novo rastočo zmajevo zalego. Poje namreč: „Uničiti ga je treba tega zmaja, ki zopet narašča, Korošci ga morajo streti, ja streti, pravim, prej ko zraste“.

Tako se piše od nemške strani zoper slovenske rojake v deželi koroški. Ko bi bil jaz državni pravdnik v Celovcu, ne bi bil pustil kaj tacega tiskati. (Odobrávanje.) Ko smo govorili o tistem „parteitagu“, nismo imenovali oseb. Zdaj se pa temu ne moremo izogniti, ko se je tak pesnik imenoval za okrajnega šolskega nadzornika. (Čujte! čujte!) Imenovan je za okraj Št. Mohor, kjer je med 10.000 prebivalci 5000 Nemcev in 5000 Slovencev. Na polovici prebivalstva svojega okraja ima tedaj zdaj priložnost pokazati, kako se „zmaj stere“. Njegova pesem nam pové, kako se bo tak šolski nadzornik obnašal nasproti slovenski mladini; pesem pa nam tudi kaže, kakošne so učiteljske in šolske razmere na Koroškem. O tem se bo sicer še govorilo pri šolski razpravi, pa hotel sem gospoda ministra opozoriti na ta slučaj, ker on najbrž ni poznal tega moža, ki ga je postavil za šolskega nadzornika. Če ga minister ni poznal, poznale so ga pa koroške šolske oblasti. Pri proračunski razpravi so prišle tudi pravne stvari v razgovor; mi smo stavili do g. pravosodnega ministra nekaj vprašanj, in on je tudi odgovoril. Minister je priznal, da se ne uraduje toliko slovenski, kolikor bi se imelo. Kazalo se je posebno na to, da se slovenščini že 44 let odreka pravica, ki jo ima po § 27. pravilnika za najviše sodišče, namreč pravica, če se je pri nižjih sodiščih kaka pravda obravnavala v slovenščini, da mora tudi najviše sodišče razsoditi v slovenskem in nemškem jeziku. Ni ga pametnega uzroka, zakaj bi se morala Slovencem ta pravica kratiti. Večletna skušnja uči, da je slovenščina sposobna za nižje sodnije, zato je sposobna tudi za više sodnije, saj tiste govorijo in rabijo isti jezik in iste besede, kakor nižje sodnije; sicer morajo prelagatelje (prestavljavce) na pomoč poklicati. Zato ne razumem, zakaj se slovenščini ne privošči, kar se je dovolilo drugim jezikom, tako v novejšem času hrvaščini. Z zadovoljstvom omenim, da je viša sodnija v Trstu že sklenila, izdajati slovenske razsodbe; če viša sodnija v Gradcu iz lastne volje tega ne stori, upam, da jo bo ministerstvo k temu spodbodlo.

Pri razpravi o pravosodju govorilo se je tudi o razmerah pri porotnih sodiščih na Primorskem. Tega ne moremo trpeti in zoper to bomo vedno svoj glas povzdigovali, da bi smela v Avstriji kaka dežela biti, kjer bi sodniki ne razumeli zatožencev in prič; in taka dežela je Primorska, ki je vendar po večini slovanska. Poslužujejo se v takih slučajih tolmačev, pa ta pomoček je nezanesljiv, pomanjkljiv in nenavaden. O tej reči se je že večkrat govorilo; pa tudi pri sedanjih določbah o porotnikih bi se dalo izogniti temu zlu. Mi nemamo nič zoper to, če se za porotnike jemljejo Italijani, le to hočemo, naj se jemljejo taki, ki slovenščino, to je, slovensko govoreče zatožence in priče umejo. To tirjamo najbolj zavolj tega, da bodo sodbe pravične in zanesljive. Seveda je tudi poniževalno za Slovane, ki imajo na Primorskem večino, da so v tej deželi take razmere. Še neki levičarski jurist nam je v budgetnem odseku prav dal in rekel je, da se mora ta nedostatek odpraviti, če bi se morala prav postava predelati zavolj tega. To je bil g. posl. dr. Menger; zato mislim, da tudi koalicija ne more nič zoper to imeti, ako se ta krivica odpravi.

Še neka stvar je prišla v proračunskem odseku v razgovor, o kterej hočem par besed spregovoriti. Povdarjalo se je, naj bi se na kakem avstrijskem vseučilišču predávalo nekaj predmetov v slovenskem jeziku, tistih predmetov, iz kterih se tirja sodniški izpit, kakor so državni zakonik, kazenski zakonik, pravde, trgovinsko in menjiško pravo, sploh take reči, ki se v pravosodju vedno potrebujejo. Če se že slovensko uraduje in če se vedno več slovenskega uradovanja zahteva, potem je vendar treba misliti na pomočke, ki bodo to pospeševali. Morda bi bilo zanimivo, o tej zadevi kaj več govoriti, pa omenjam samo, da je bilo že za časa Napoleona v letih 1810—1813 v Ljubljani vseučilišče po francoskem uzorcu, in da so bila v letih 1848 in 1849 na Ljubljanskem liceju predavanja o državnem in kazenskem zakoniku v slovenskem jeziku. Ta predávanja so se leta 1850. prenesla v Gradec. Reakcijska dôba je uničila tudi to nežno rastlinico, in še le minister Stremayr je po letu 1870. enkrat postavil v državni proračun 3600 gld. za uzdrževanje slovenskih predavanj na Graškem vseučilišču. Kar tedaj tukaj tirjamo, ni nič novega in je vedno bolj potrebno. In pomisliti je še, koliko je slovenščina od takrat napredovala! Ljudstvo je postalo zavedno in tirja po pravici, da se pravniki vsaj v praktičnih rečéh naučijo slovenskega uradovanja. Gospod pravosodni minister je pokazal na učnega ministra, češ, da ima le on odločevati o viših šolah. To je sicer res, pa pravosodni minister vendar lahko učnemu ministru reče, da so nam take šole potrebne. Ponovim tedaj, da so se nam v proračunskem odseku dale nektere obljube, pa to so bile le besede, ki jih je pa gospod denarni minister v svojem govoru zadnjo soboto spet podrl. On je rekel, da je tudi kot minister na tem stališču, da se mora sedanja národna posest ohraniti. Če pa slišimo in vidimo, kaj vse se proglaša za národno posest, potem se ni čuditi, da se ustavljamo takemu tolmačenju „národne posesti“. Ko se je Slovenec imenoval za okrajnega šolskega nadzornika za okraj Brežice, reklo se je, da se je s tem prikrajšala nemška posest, ker je bil prejšnji nadzornik nemškega mišljenja. Takega tolmačenja národne posesti ne moremo dopustiti, kajti s tem bi nam bil odrezan vsaki napredek. Gospod finančni minister je veliko govoril o ravnopravnosti. Rekel je, da s to besedo nikamur ne pridemo, ker si pri besedi „ravnopravnost“ vsak nekaj druzega misli. Kaj tacega še noben minister ni rekel. Mi pa, ki ravnopravnost tirjamo, smo popolnoma na jasnem, kaj s tem doseči hočemo; o pomenu te besede so v nejasnem le taki, ki nočejo enake pravice za vse, ki hočejo za sebe predpravico. Za nas je ravnopravnost to, da vsak državljan najde v svojem jeziku svojo pravico pri šolah, pri sodnijah in drugih uradih. Gospod denarni minister je rekel, če hočemo priti do ravnopravnosti, da moramo nekoliko odjenjati, ker se je treba ozirati na skupne državne potrebe; nekaj mora država odjenjati, nekaj pa národi. Dobro; mi hočemo odjenjati, kar je prav in potrebno, ter svojim ljudem to priporočati; saj tudi mi poznamo skupne državne potrebe. Pa te skupne državne potrebe niso take, kakor je proti meni izrekel nek visoki gospod, ki se je izrazil, da se sme národom dovoliti le najpotrebnejše, vse drugo pa se mora pridržati za državo in državni jezik. Tacega postopanja bi mi ne mogli odobrávati, ampak ravno nasprotno. Národom se mora dovoliti, kar le mogoče, osrednji vladi pa le najpotrebnejše. Le to bi ugajalo duhu člen 19. državnih osnovnih postav, drugo postopanje bi mu nasprotovalo. In še pri takem postopanju smo le mi tisti, ki odjenjamo, ker postava pozna le enako pravico za vse in ne daje prednosti nobenemu jeziku. Pa več ko mi, zamore v tej zadevi vlada sama storiti. Vlada naj ogladi pota národnostni postavi, ktero nam je gospod finančni minister obetal. Vlada lahko že prej ustvari take odnošaje, da bo národnostna postava že dejansko v veljavi, prej ko bo sklenjena in razglašena. Kakor je že zdaj za to skrbljeno, da Nemci in Lahi ne dobivajo slovenskih odlokov, tako vlada s svojimi ukazi in naredbami lahko tudi stori, da Slovenci in Hrvati ne bodo dobivali nemških in laških dopisov od uradov, kakor se zdaj večkrat zgodi. Ako bodo tla pravično pripravljena, potem je treba samo obstoječi red zapisati v knjigo, in národnostna postava je gotova.

Kakor urade, tako naj vlada tudi šole postavi na zdravo podlago, potem bodo kmalu zginile sedanje zapreke in pritožbe. Redu in pravici se mora prostor dati. Ako se postavimo pa na stališče národne posesti, to se reče, vse sedanje krivice razglasiti za nespremenljive; in če bodo hoteli čez več let národne prepire poravnati, naleteli bodo na iste zapreke, kakor jih imamo zdaj.

Čudno je res, še za to se vlada ne more odločiti, da bi na grbe in pečate postavila slovensko krajno ime. To je res trdovratnost, ki bi bila boljše namere vredna. Ta tirjatev niti národna ni, mi jo stavimo največ le zato, da bi ljudje uradnije ložej našli in da bi bil promet pri poštah bolj zanesljiv. Kraji se po slovensko drugače imenujejo, ko po nemško, tako je Adelsberg po slovensko Postojna, Lichtenwald Sevnica, Prassberg Mozirje, Pinguente Buzet itd. Ta imena so čisto različna v obeh jezikih, in promet bi bil bolj varen in zanesljiv, ko bi se na pečatu bralo tudi slovensko krajno ime. Omenjam to zadevo, ker imamo v razpravi točko „ministerski sovet“ in ker zadeva ta reč vse ministre. Čeravno ni v navadi, da bi se pri razpravi o razpoložnem zakladu stavila kaka resolucija, hočem vendar pri tej točki nasvetovati resolucijo, da pride pred proračunski odsek, kteri bo potem svojo misel o njej povedal. Resolucija se glasi (bere):

„C. kr. vlada se pozivlja, naj poskrbi, da se v slovenskih in hrvatskih krajih na uradne grbe in pečate zapišejo slovenska, oziroma hrvatska krajevna imena.“

To bo stalo komaj nekaj sto goldinarjev, in ker je reč potrebna, se vlada ne sme ustrašiti teh malih stroškov.

Na tak način bi zamogla vlada tla pripraviti za národnostno postavo, in s tem bi se ne kršila nobena národna posest, kajti Nemec in Lah obdržita svoje, spremeni se le to, da tudi Slovenec dobi, kar mu gre. Za tako politiko, ki bi zabranila vsak napredek, nas pa ne bote pridobili, to tem menj, ker se je tudi volilna preosnova odložila do konca te volilne dôbe. Gospod finančni minister želi, da prej prerešetamo novo davčno postavo; prej ko bo tista tukaj in v gosposki zbornici sklenjena, mine dvoje let, in potem bomo, kakor se vidi, dve leti še skupaj ostali do konca te volilne dôbe.

H koncu moram še odgovoriti na nektere besede, ki jih je eden mojih rojakov dné 5. t. m. tukaj govoril. Poprijeti hočem le en odstavek njegovega govora; ta odstavek je pa že tak, da smo dolžni svoji domoljubni časti, da tisto izjavo slovenskega poslanca zavrnemo. Govorilo se je o dveh tokih. (Bere:)

„Prvi tok, ki ima zdaj še večino, morda veliko večino za seboj, teži po národnem razvoju, pa z vednim ozirom na skupne državne potrebe in tesno naslanjajoč se na zapadno kulturo. Drugi, morda bolj naravni tok se naslanja na krvno sorodstvo in celokupnost jugoslovanskih národov,

in nehoté odvrača ta tok pogled slovenskega národa od zapada in ga suče proti uzhodu.“

V teh besedah je izrečeno sumničenje, ki nema nobene dejanske podlage. Zgodi se, da nam nasprotniki, posebno nam sovražni časniki očitajo, da gledamo proti uzhodu. Tega smo že vajeni, in nas ne jezi več. Da pa slovensk zastopnik kaj tacega reče, to je novo in nezaslišano. Enemu toku se pripisujejo pogledi na jutrovo, o drugem toku pa se pravi, da se naslanja na omiko zapadnih dežel. Že iz tega nasprotja se dá razumeti, da morajo pogledi enega toka že precej daleč proti iztoku obrnjeni biti, kajti o zapadni kulturi govorimo le, kedar jo hočemo ločiti od kulture tistih držav, ki ležijo na uzhodu in jugouzhodu avstro-ogerske monarhije. O tej reči je naša domovina že govorila. Na celej črti se je ta izjava g. prof. Šukljeja odločno zavrnila, in posebno me še veseli, da ravno list, ki zastopa tiste slovenske poslance, ki so pri koaliciji, besede Šukljejeve ravno tako odločno zavrača, kakor drugi slovenski časniki. (Živahno ploskanje.) Jaz bi rad vedel, kaj je g. poslanca nagnilo, da je nam ali enemu delu slovenskega národa kaj tacega očital. Ali smo morda mi zastopniki tiste slovenske stranke, ki gleda proti uzhodu? Ali morda mi sami tje gledamo? Ne! To je neumnost. Zvestoba Slovencev je bila in je še brez madeža, in najmanje se spodobi slovenskemu poslancu, da na ta svetli grb nekaj sence vrže. „Neue freie Presse“ je bila tako dobra, da nas je v varstvo vzela in rekla, da naši pogledi segajo le do Zagreba. Če je tudi g. poslanec tako reči mislil, moram mu odgovoriti, da obračamo mi svoje poglede k vsem avstrijskim Slovanom, naj bodo na jugu, ali na severu. Mi ljubimo vse Slovane te države in iščemo dotike z njimi, pa ne samo nekteri, ampak vsi Slovenci. Tej izjavi g. profesorja se tembolj čudim, ker je še le nekaj mesecev preteklo, odkar je on pred svojimi volilci rekel, da je pristaš tiste stranke, kterej zdaj podtika poglede proti uzhodu. Takrat je ojstro govoril zoper tisto stranko, v ktere imenu danes govori. Kaj se je med Slovenci dogodilo, da je g. prof. Šuklje svoje nazore tako spremenil? Med Slovenci se nič ni zgodilo; le vlada se je med tem spremenila, in g. poslanec bo sam vedel, v koliki meri se je ta sprememba dotaknila tudi njega.

Končaje to postransko zadevo moram še izjaviti, da z ozirom na popisane razmere in z ozirom na to, da imamo od vlade do zdaj samo prijazne besede in moramo na dejanja še čakati, ne moremo vladi privoliti razpoložnega zaklada. (Živahno ploskanje.)

Dr. pl. Rainer pred svojimi volilci.

Ko se je v Celovcu zasnulo „koroško ljudsko društvo“ pod kumovanjem dr. Steinwenderja, rekel je ta poslanec svojim mladim, „nemško-národnim“ pristašem, naj delajo na to, da dobijo vodstvo v deželi v svoje roke. Mi smo ta stavek prav umeli in pristavili: „Kaj porekó k temu gospodje od stare liberalne stranke, kakor so dr. Luggin, Moro, Rainer, Hillinger itd.?“ Nismo pa verjeli, da si bodo „mladi“ res upali, nasproti stopiti starim liberalcem, ki imajo toliko oblasti in upliva v celi deželi; tem manj, ker ne vidimo dosti razločka med starimi in mladimi liberalci; oboji so sovražni duhovnikom, še bolj pa Slovencem. Iz pisave koroških liberalnih listov se ni dalo razločiti, ali pripadajo k Plenerjevi, ali Steinwenderjevi stranki. Dné 7. mal. travna, ko se je dr. Rainer, poslanec Celovca v državnem zboru in član nemške levice, predstavil svojim volilcem, se je pa vendar pokazalo, da hočejo Steinwendrovci besede svojega mojstra uresničiti in polastiti se polagoma „vodstva v deželi“. Kajti prišlo jih je precej na shod in vsedli so se okoli posebne dolge mize ter so z raznimi vprašanji stiskali poslanca Rainerja, nazadnje pa še predložili resolucijo, v kterej so hoteli Rainerju dati nezaupnico. Bili so pa vendar v manjšini, in tako je bila nezaupnica odklonjena. Ta razpor v nemškem taboru mora zanimati tudi nas Slovence; kajti za nas je dobro, da so si naši nasprotniki med seboj v lasèh, ker potem imamo mi več pokoja pred njimi. Zato hočemo tisto zborovanje nekoliko opisati.

Dr. pl. Rainer je govoril precej dolgo o političnem položaju, o volilni preosnovi, o novi davčni postavi, o uravnavi denarne veljave in o Ljubeljski železnici. — Ko je končal, oglasil se je koncipijent dr. Plochl in izrekel svoje obžalovanje, da hoče vlada samo obrtnim delavcem volilno pravico dati, menda iz strahú pred socijalisti, kmetskim delavcem pa volilne pravice ne privošči. Rekel je, da je to nespametno in krivično, in prašal je poslanca, kaj on na to pravi. — Rainer je odgovoril, da dogovori zastran volilne preosnove še niso pri kraju, želeti pa bi bilo, ko bi se oziralo na omiko tistih, kterim se ima podeliti volilna pravica. Hlapci in dninarji na Koroškem niti ne čutijo poželjenja po volilni pravici. Za prvi začetek je to zadosti, kar vlada delavcem ponuja, namreč 43 zastopnikov. — Dr. Plochl je odvrnil, da kmetski delavci nemajo nobene zveze med seboj, za to se pa tudi za politiko ne brigajo. Bilo bi pa bolje, ko bi se pečali s političnimi vprašanji, kakor pa da svoj prosti čas ubijajo po žganjarijah. — Deželni knjigovodja Obilčnik s tem ni zadovoljen, da hočejo za 160 milijonov zlata izročiti avstro-ogerski banki, namesto njih pa iz banke vzeti za 112 milijonov srebra, ki se bo namesto bankovcev in cekinov med ljudstvo v promet dalo. Prejšnji finančni minister dr. Steinbach je rekel, da nas bankina srebrna zaloga nič ne briga. Torej naj banka svoje srebrne denarje sama prodá, kakor vé in zna; kakor je zdaj srebro po ceni, dobila bi za teh 112 milijonov srebra komaj 80 milijonov goldinarjev. — Rainer odgovarja, da se zlató ne bo zamenjalo za srebro, ampak zlato ostane državna lastnina; tisto srebro pa, ki se iz banke vzame, je potrebno za izdelovanje srebrnih kron. — Obilčnik odvrne, da on že vé, da postava tako govori. Toda denarni minister Plener je rekel, da se v tem ne bo držal postavne določbe ter da ne misli na to, da bi zlato od banke nazaj tirjal. — Rainer reče, da bi tudi on nasprotoval, ko bi minister Plener to storil; česar se pa ni bati, ker ga veže postava. — Oglasi se spet dr. Plochl in pravi, da je poslanec premalo povedal o svojih nazorih v gospodarskih stvaréh; zlasti ni povedal, kako se je vêdel nasproti postavi o kupovanju na obroke. — Rainer odgovori, da je govoril in glasoval zoper to postavo, ker ni več (?) potrebna, ker so ljudje že spametovani (?) in se ne dajo več goljufati. Vsled nove postave si kaka revna šivilja ne more več omisliti šivalnega stroja, ker ga ne more na enkrat plačati. — Dr. Plochl hoče spet govoriti, pa mnogo volilcev kliče: „Konec! konec!“ in ga preupije. — Na to se oglasi tovarnar Mašek in pravi, da dr. Rainerju ne more izreči zaupanja, ker je tisti pristaš liberalne stranke, ktera se za nemštvo in ljudski blagor nič ne zmeni. (Oho!-klici.) Očita poslancu nadalje, da v gospodarskih zadevah nič ni storil in da pri glasovanju o deželnobrambovski postavi še zraven ni bil. Rainer se briga samo za Ljubeljsko železnico, za nič druzega. Po teh besedah je hotel Mašek prebrati resolucijo, pa Rainerjevi pristaši so začeli na glas vmes kričati, tako da ni mogel brati. Na pomoč mu pride dr. Jožef Lemiš in reče: „Mene pa ne bodo preupili!“ To rekši vzame resolucijo v roke in bere:

„Današnji shod izreče, da je bil gospod poslanec v národnih zadevah premalo odločen. Še manj pa je zadostoval v gospodarskih zadevah, ker se je pridružil liberalni levici, ktera se poganja le za korist bogatašev, v škodo ljudstva. Današnji shod torej izreka, da z delovanjem g. poslanca ni zadovoljen, in pričakuje, da bo g. poslanec v bodoče bolj delaven za nemštvo in za ljudski blagor.“

Dr. Rainer odgovarja, da je bil voljen na podlagi programa združene levice, da se je torej držal načel te (liberalne) stranke. Kedar bo pa večina zoper njega, se bo rad poslovil. Z napadi na liberalno stranko se nemštvu ne koristi. Na Koroškem naj bi rajši skrbeli, da bi pri moči in zdravju ohranili nemški rod, ki je že pešati začel, med tem, ko se Slovenci krepko gibljejo. S temi besedami je menda hotel strelo nemško-národne jeze od svoje stranke odvrniti in napeljati jo zoper Slovence, ki so na Koroškem tisti „stepenec“ (Prügelknabe), ki mora vse grehe na se vzeti in je vsled tega vsaki dan po trikrat tepen. — Volilec Mašek praša, zakaj g. poslanec ni bil prisoten pri glasovanju o postavi zastran deželne brambe. — Rainer odgovori, da so za postavo glasovali tudi Steinwenderjevi pristaši in da je bila s toliko večino sprejeta, da bi njegov glas ne bil nič odločil.

Tako se je dovršil ta shod volilcev. Pokazalo se je, da mlajši gospodje spoznajo grehe kapitalizma nad ljudstvom in da obsojajo zvezo nemških poslancev z judovskimi bogataši. To je hvale vredno; pa vendar nas ne navdaja s posebnim upanjem. Kajti ti mladi gospodje so tudi liberalci, proti veri deloma mlačni, deloma še sovražni. Takim pa manjka trdne moralne podlage; če oni postanejo poslanci, kdo vé, kako dolgo se bodo ustavljali skušnjavi zapeljivega mamona? Tudi sedanji stari liberalci so bili v svojih mladih letih idealisti! Sam voditelj te stranke, dr. Steinwender, je le v eni reči dosleden, v sovraštvu do Slovanov; v vseh drugih rečéh pa je cel omahljivec in ne ve, kam bi se djal. Še pri beračenju za „Deutsche Presse“ nema ne odločnosti, ne sreče. Poštena nemškonárodna stranka bi zamogla na Dunaju zrak očistiti in vsaj Nemcem nekoliko koristiti; pa morala bi dobiti boljšega, odločnega voditelja.

Dopisi prijateljev.

(Kronin dar!) V korist družbe sv. Cirila in Metoda so darovali: Slovenske dekleta v Celovcu 7 kron; Kacova mati in dve njeni hčeri v Švabeku vsaka po 1 krono = 3 krone; rodoljubi povodom godú starega slovenskega korenjaka Jurija Drobivnika, p. d. Martinca, v Habru pri Medgorjah 9 kron; posojilnica v Črni vsled sklepa občnega zbora 20 kron; č. g. farni oskrbnik Štefan Bayer nabral pri večerni zabavi kat.-polit. in gosp. društva za koroške Slovence dné 25. t. m. pri Sandwirtu v Celovcu 42 kron. Skupaj 81 kron. Lepa hvala vsem darovalcem in darovalkam! Živeli nasledniki!

Iz Celovca. (C. kr. kmetijska družba Koroška) šteje, kakor povzamemo glavnemu poročilu, 2496 udov v 44 podružnicah, od kterih je na Slovenskem 12. Za deželno-kulturne namene je dobila družba podpore od države 4713 gld., od dežele 5100 gld. Dohodkov je imela družba vkup 85.711 gld. 55 kr., za deželno-kulturne namene se je potrosilo 18.093 gld. 38 kr. Premoženja ima družba 40.669 gld. 63 kr. — Lani se je nastavil, kakor znano, vsled vrlega potegovanja našega „katoliško-političnega in gospodarskega društva“ tudi slovenski potovalni učitelj, gosp. dr. E. Kramar. Bilo je pa lani vkup 47 predavanj, od teh 9 slovenskih in 4 v obeh jezikih. Gosp. dr. Kramar je govoril 19 krat. Nam se zdi število slovenskih predavanj primeroma mnogo premajhno! Poročilo pravi tudi, da so se vsled slovenskih predavanj začeli Slovenci bolj zanimati za družbo*). No, še bolj se bomo za družbo zanimali, če nam bode pravičnejši, nego nam je bila sedaj, ter nam bo dala, kar nam gré! Zlasti pa zopet poudarjamo in zahtevamo, da se slovenska predavanja in poučni govori kmetom primerno naznanjajo tudi po „Miru“ ter se sploh tako prirejajo, da bo se čim več ljudij njih udeleževalo in imelo od njih pravo korist!“ —o—

Od Ziljske Bistrice. (Petleten fant je bil ustreljen.) Strašna nesreča se je dné 11. mal. travna proti večeru na Bistrici zgodila. 15 let stari učenec Merlinovega pogačarja Janeza Mihorja je pet let starega fanta tukajšnega kovača Janeza Godca ustrelil in druzega 3 leta starega brata pa nevarno ranil. Ni povedati, kako da stariši žalujejo. Da bi vendar lovci na svoje puške bolj skrbno pazili in jih bolj varno shranjevali, veliko manj nesreč bi se zgodilo.

Od Zile. (Tat v planinski gostilni.) Neki potepuh je obiskal v zimskem času Bistriško planino in je ulomil v gostilno g. Ahaca in tudi v Kaižarjevo hišo. V gostilni je vzel nektere podobe „za spomin“, druge reči pa je pustil. Tudi v klet je pogledal, misleč, da najde za svoje suho grlo kako vinsko kapljico, pa tukaj mu je bila sreča le kisla; nekaj s kisom (jesihom) napolnjenih flašk je našel, ktere je pred kletjo popustil. Kdo je tisti obiskovalec, to se še ne vé.

Iz Grebinja. („Bauerntag.“) Naši „bauernbundarji“ so imeli z zadnjim svojim „tagom“ v Grebinju pravo smolo. Zato pa so tudi liberalni listi jako jadikovo in boječe poročali o njem, med tem ko so drugikrat obširno pisali, kako imenitno znajo ti ljudje pobijati Slovence! Hvala za to „Slovencu“ in „Mir“-u, da sta tako obširno in s številkami pojasnila smolo nasprotne gospôde. — Mislili smo, da bode vsaj „Bauernzeitung“ več in natanjčneje poročala, pa tudi ta je naenkrat izgubila sapo, le stopa za drugimi listi, s katerimi se laže, da se je „tag“-a udeležilo „zlasti slovensko (??)“ prebivalstvo, ki je »privrelo« od vseh stranij.“**) Kako debela laž je to, pokazal je zadnji „Mir“, ki je navedel natanjčno število vseh udeležencev iz raznih far. In to število je tako „veliko“, da ga prešteješ lahko na prstih jedne roke. Tedaj gg. pisači resnicoljubne „Bauernzeitung“-e, če res ne znate niti toliko šteti, poglejte vsaj v „Mir,“ tam najdete natanjčno opisan in s številkami dokazan svoj — „fiasko.“ „Bauernbund“-u pa damo dober svet, naj pusti Slovence vendar enkrat pri miru, saj mu tú pri nas ne cvetijo več in ne bodo več cvetele rožice! Že davno so hvala Bogu pozeble! — Slavno kat.-politično društvo pa prosimo, da nas pouči o sedanjem položaju, saj na „bauernbundarskih“ shodih zamán iščemo za nas koristega pouka! — Da se nam samo toži o velikih „bremenih“, ki menda tlačijo gg. poslance, posebno pa generale „bauernbundarjev“, za tak „pouk“ se lepo zahvalimo, nasvetujemo pa radikalno sredstvo, s kterim se opomore takim bremenom, da se namreč odloži poslanstvo!!

Iz Št. Jakoba v Rožu. (Raznoterosti.) V bližnjem Rožeci so dobili zdaj tudi telegrafsko ali brzojavno postajo, zvezano s pošto. Morala pa je občina sto goldinarjev podpore dati, ki so se nabrali s prostovoljnimi doneski. Čudimo se pa, da je bila pošta domačinu vzeta in s telegrafom vred izročena trdemu Nemcu iz gornje Štajerske, tako na tihem pod roko, brez razpisa. Kako

*) „Auch in den slovenischen Gegenden ist infolge der dort abgehaltenen slovenischen Vorträge eine Belebung des Interesses an der Vereinsthätigkeit bemerkbar“.

**) „. . . hauptsächlich die slovenische Bevölkerung, die von allen Seiten herbeigeströmt war . . .“

bo poštar, ki ne zna besedice slovenske, občeval z domačini, ki so do malega vsi trdi Slovenci, to bo vedelo velecenjeno poštno vodstvo v Gradcu. Prejšnji poštar je pa bil slovenščine zmožen, tukaj bi tudi mi Slovenci lahko upili, da je ta premena zoper načela koalicije, ker krajša našo národno posest („Störung des slovenischen Besitzstandes“). Pa to načelo velja menda le takrat, kedar je treba braniti Nemce. — Pod Roščico imamo novega „borštnarja“ (gozdarja), ki se kmetom s tem prikupuje, da strelja mačke po polju. Po koroških lovskih postavah smejo mačke dalje ko petdeset korakov od hiše miši loviti po polju. — Naše sadno drevje po hribih in rebrih je polno cvetnih popkov in bo kaj lepo cvetelo. Tudi ozimina stoji prav dobro. — V Podgorjah, ki imajo v Št. Jakobu priimek „Deutschland“, ker je tam nemška ljudska šola, se bo na zahtevanje občine po preteku več let vendar enkrat uradno pregledal novi šolski dom. Kupila se je pred nekterimi leti v ta namen zidana hiša, ktera bi se imela po načrtu okrajnega inženirja za kakih 700 ali 800 gld. popraviti. Zazidalo pa se je kar tako „inter nous“ trikrat toliko. Ker zadene to plačilo tudi nas Št. Jakobčane, zato je prav, da se ta kočljiva reč enkrat po komisiji pregleda in preišče. Tudi stara šolska hiša se je prodala kar pod roko brez razpisa. Med Podgorjanci vladajo o teh in drugih zadevah čudni nazori, kakor bi za take reči ne bilo nobenih postav. Slovenci so vsi, pa razcepljeni so na tri stranke. Najmočnejša je menda „nemška“ stranka. Potem so „Zimekovci“, imenovani po gospodu Zimeku, oskrbniku knez Lichtensteinove grajščine v Rožeku. Ti imajo veliko opraviti z lesom in deskami. Tretja je slednjič slovenska stranka; to so taki, ki ljubijo in spoštujejo svojo materno besedo in s tem častijo svoje rajne stariše. Škoda je, da se ta stranka ne zmeni veliko za javne zadeve, kakor so volitve, šole itd. Slovenska stranka pa tudi nema pravega vodnika, kajti že pol leta je minulo, kar so umrli vč. g. župnik Pečnik, Podgorje so pa še vedno brez svojega dušnega pastirja. Seveda so veliki zadržki. Župni dvor ali farovž je borna, neznatna koča, ki je morda zadostovala pred sto leti, za sedanji čas pa ni več dostojno bivališče za duhovnega gospoda. Farovž bi se moral popraviti, olepšati in za eno nadstropje povišati. Naj bi torej Podgorjanci svojo trmo pustili in složnega duha to storili, kar je pred vsem treba, da dobijo zopet svojega dušnega pastirja. Čujemo, da je farna cerkev precej premožna; troški za povišanje in popravo farovža se bodo tedaj postavno brez težave tako razdelili, da se faranom ne bodo naložili previsoki doneski. Torej na delo!

Iz Velike Nedelje. Ker društva običajno poročajo o svojem stanju in položaju, bodi mi dovoljeno, da nekoliko poročam o delovanju našega „Slov. katol. bralnega društva »Mir«“. Naročeno imamo poleg družbe sv. Mohorja in Matice slovenske še devet različnih časopisov, kteri so: „Slov. Gospodar“, „Domovina“, „Mir“, „Domoljub“, „Popotnik“, „Vrtec“ (v 3 izt.), „Slovenec“, „Südsteirische Post“ „Dom in svet“; potem pa nam blagohotno daruje in brezplačno pošilja g. Mato Irgolič v Zagrebu še: „Hrvatsko“, „Agramer Tagblatt“ in šaljivi list „Trn“, za kar se mu hvaležno zahvaljujemo. Dalje imamo še nad 200 komadov knjig razne vsebine, ktere smo dobili od več gospodov darovalcev za kar jim bodi izrečena prisrčna zahvala! Iz tega je torej razvidno, da je naše društvo v vsakem oziru dovolj oskrbljeno, kar se sploh od kmečkega bralnega društva more zahtevati. Žal, da ne moremo že sedaj knjig tako izposojevati, kakor bi se to lahko godilo, ko bi imeli za to primerno omaro, ktera se je sicer naročila, a še ni gotova. Potem pa želimo, da bi naši društveniki prav vrlo izposojevali si knjige in časopise, je pridno čitali ter se duševno krepili, sebi v korist, národu našemu pa v napredek in prosveto.

Iz Dunaja 27. mal. travna. (Koroške šole v državnem zboru.) Prejeli smo ravno ob sklepu lista naslednji dopis od koroškega rojaka, ki študira na Dunaju: „Ravnokar pridem iz zbornice. Tolikega zadoščenja še nikdar nisem občutil kakor danes: poslanec Gregorec govoril je celo uro o koroških šolah in sicer s tolikimi podatki, in tako prepričevalno, da ga je bilo res veselje poslušati. Napravil je velik utis. Naše nemške in takozvane „utrakvistične“ šole, slovenski pouk, naši učitelji, deželni šolski sovet in njega postopanje — vse je prišlo na vrsto. Ghon mu je večkrat segel v besedo, pa pariral je elegantno in sarkastično. Predlagal je resolucijo, ki se je izročila odseku v poročevanje. Najlepše pa je bilo, ko je z Beljaško „Deutsche Allg. Zeitung“ v roki zavrnil posl. Ghona s tistim govorom v Ledenicah, kjer sam priznava, da se morajo Slovenci slovenski učiti. Glasen smeh oril je po dvorani, poslanec Ghon pa jo je poparjen popihal. — Menda se bode oglasil h kakemu odgovoru, — pa Gregorčevega vtisa ne bode mogel kratiti. Minister Madejski je prav pazno poslušal in tudi en vladni zastopnik je bil navzoč. Upajmo, da bode kaj vspeha. Objavite če mogoče ta moralni vspeh v „Miru“, v drugem pa morate prinesti govor po stenografičnem zapisniku. (Hočemo! Slava dr. Gregorcu! Ured.)

Iz Dunaja. (Državni zbor, koalicija in šola). Ko je zasedel naučni minister vitez Madeyski svoje mesto, izrekel je „Mir“ nado, da nam bode pravičen, „saj pozna kot Poljak razmere svojih rojakov na Šlezkem“. Žalibog! Varal se je „Mir“, varali se naši „koalirani“ poslanci, varal se je národ. Na naših šolah ostane vse pri starem; Celjski gimnazij splaval bode po Savinji! V soboto je minister slovesno izrazil svoje nazore o „relativni“ jednakopravnosti — čisto po nemško-liberalnem uzoru. Čujmo! „Mera za to, v koliko ima država skrbeti za národne potrebe, ni jednotna, ker stanje národnega razvoja ni v vseh národih jednako. Ni li to liberalno? Torej, ker so nas doslej potiskali v kot, da se nismo mogli svobodno razvijati in omikati — zato sedaj nismo jednakopravni! To je izvrstno; klasično pa je, da se moramo v slovenskih šolah pobotati z našimi — liberalnimi sosedi! No, to je po koalicijskem geslu — „odkrito in resnično“ — povedano: „Čakajte do sodnega dné, ali vsaj do smrti vseh nemškonárodnih, liberalnih in nemškutarskih strank.“ O ti „koalirana“ pravičnost! Je li res državni zbor samo „vzajemno zavarovalno društvo z neomejenim poroštvom“ v obrambo „nemške posesti“ in raznih — mandatov? Sploh je minister v soboto prav zmedeno „koalirano“ govoril. Da navedem še eden stavek: „Kakor bi bilo neoprezno, s tem, da se prehitro ustreže umetno stvarjenim potrebam (jako dobro!), národ potisniti v nekako eksotično življenje, ravno tako ne bi bilo opravičeno in k večjem brezupešno, naravni razvoj národa siloma zavirati“. — Kar se tiče drugega dela ministrovih besed, upamo, da našega národnega razvoja niti koalicija ne bode zatrla; „umetno stvarjene potrebe“ pa so poslancu Hofmann-Wellenhofu tako ugajale, da je kar na glas slavo pel naučnemu ministru. Vse naše težnje so nemško národni duši „umetno stvarjene“, posebno pa potreba Celjskega gimnazija. No, odpustimo gospodu ta greh — kajti on vé, kaj dela; odpustiti ga pa ne moremo našim poslancem, ki ne vedo, kaj delajo. Kje so tičali, da ni bilo nobenega, ki bi te besede takoj možato, odločno in brezobzirno zavrnil? Da ne govorim o naših „Šukljevičih“, o naši „koaliciji“, kje je bila opozicija? — Žalostne so razmere v zbornici, nakladajo se národom težka bremena, govori se pred praznimi klopmi, in da bode koalicija še brezskrbnejše spala, zato bode skrbela „parlamentarna komisija“ treh „velikih strank“. Upajmo, da se naši poslanci ne bodo dali zazibati v ta sladki spanec, ampak odločno povzdignili svoj glas, sicer bi mogel národ, posebno pa koroški Slovenci, i njim očitati: Gospôda, to je pač „zdrovo, ale nie honorovo!“

Iz Prjedora v jugoslavenski Bosni. Čuli smo, da so bili nekoji milodari poslanci za velepotrebno zidanje nove dostojnije cerkve sv. Jožefa v Prjedoru, a ti milodari niso bili prav na dotični kraj naslovljeni in bili so nazaj odposlani. Toraj ponižno prosimo, ako bi se blagovolil koji milodar poslati za v resnici potrebno cerkev sv. Jožefa nove rimokatoliške župnije mej drugoverci, da se pošlje pod nastopnim naslovom: Rimo-katoliški župni ured v Prjedoru. Pošta: Prjedor. Bosna. Javljamo vsem spoštovanim čitateljem „Mira“, da je „visoka zemaljska vlada v Sarajevu“ dozvolila za stavbo nove cerkve sv. Jožefa. Velepotrebno je in neizrečeno radi bi začeli zidati dostojno hišo Božjo sv. Jožefa v tem letu, toda mnogo nam je še potreba. Hvala Bogu, opeko, apno in deske imamo že pripravljene, ipak vsaki zamore znati, da še mnogo manjka za stavbo cerkve. Neopisno dobro nam stori in pri Bogu velezaslužno dobro delo ima, kdor dobre volje vtrpi kakov milodar za to sv. napravo podeliti. Za dobrotnike in dobrotnice te uboge cerkve bode se vsako sredo na oltarju sv. Jožefa opravljala sv. maša od majnika letošnjega leta nadalje; pa tudi se bodo opravljale molitve, priprošnje in priporočila Jezusu, Mariji in sv. Jožefu. Dragi bratje in sestre naše po veri, cerkvi in národu verni Slovenci koroški, pomagajte nam postaviti velepotrebno cerkev! Bog vam bo plačnik in sv. Jožef obilni povračnik in mogočni priprošnjik!

Politični pregled.

Državni zbor pretresuje proračun, pri tem se sliši dosti zanimivih govorov. Govorilo se je zoper trpinčenje vojakov in zoper dvoboj. Slovenski poslanec Nabergoj je govoril za slovenske šole v Trstu in Gorici. Za Nabergojem je govoril učni minister Madejski, in sicer čisto v duhu nemške levice, tako da je podrl vse naše nade. Več o tem prihodnjič. — Poljski poslanci so se začeli zanimati za Šlezijo, ker živi 170.000 Poljakov, pa jih Nemci hudo stiskajo in ponemčujejo. Poljski poslanci hočejo za te reveže izposlovati poljske ljudske šole in poljske latinske šole v Tešinu. — Denarni minister dr. Plener misli bojda povišati davek na žganje, ker potrebuje zmirom več denarja za vojaščino, za železnice in za uradnike, kterim hoče plače zvišati. — Liberalni mestni zbor v Lincu je dovolil 50.000 gld. podpore za katoliške latinske šole, ki se bodo tam ustanovile. Koroški „liberalci“ bi kaj tacega že ne storili! — Pri občinskih volitvah v Tarnopolu so zmagali antisemiti (protijudovci). To je čudna prikazen, če se pomisli, kako so mesta v Galiciji pojudena. — Hrvatski národnjaki se bodo menda spet razprli, ker se obe stranki ne morete zediniti o skupnem imenu! To je pač obžalovanja vredna otročja trma, kakoršne smo pri Slovanih že vajeni. — Ogerska spodnja zbornica je z veliko večino sprejela postavo o civilnem zakonu. Liberalcem so pomagali Košutovci. Med Judi je vsled tega veliko veselje, ki pa ne bo dolgo trajalo, ker bo gosposka zbornica postavo gotovo zavrgla. V Karlovicah se je zbralo 20.000 Srbov, ki so se odločno izrekli zoper civilni zakon. Tako mislijo tudi drugi nemadjarski národi, zlasti Rumunci in Slovaki, pa tudi mnogo vernih Madjarov. Na Ogerskem že prej ni bilo edinosti zavoljo krivic, ki jih morajo prestajati nemadjarski národi; ta postava o civilnem zakonu bo deželo še bolj razdvojila. K vsemu temu pride še nesramno in nebrzdano košutovanje; ne vejo, kaj bi počeli, da bi bolj počastili tega puntarja in sovražnika cesarjevega. To vse pa se godi pred očmi ministrov, ki so cesarju in kralju zvestobo prisegli! Košutov duh upora in punta postaja med Madjari vedno močnejši; kdo vé, kaj bomo doživeli? Neki list prerokuje že konec Ogerskega kraljestva. — Pruski veleposlanik princ Reuss je bil iz Dunaja odpoklican in stopi v pokoj. Pravijo, da se s cesarjem Viljemom nista prav razumela. Ta mladi vladar ne trpi nobenega ugovora, in vse mora iti po njegovi glavi; uspehov pa nema nič pokazati. Odkar je Bizmark odstranjen, se Nemčije nihče več ne boji, in ona je skoro v senco postavljena med državami. Po dolgi vrsti neuspehov je cesar Viljem vendar dosegel kupčijsko pogodbo z Rusijo. Tega so se Nemci tako razveselili, da so začeli kvasiti že o nemško-ruski politični zvezi, in da bo Francija spet osamljena. Nek ruski list pa se iz Nemcev norčuje in pravi, naj se le veselijo rusko-nemške kupčijske pogodbe, ker tista je le Rusom v korist; o tem pa še govora ni, da bi Rusi zapustili Francoze in se zvezali z Nemci. — Grof Kanic je v nemškem državnem zboru stavil nasvet, naj se naredi postava, da sme tuje žito kupovati in prodajati samo država. Ker bi država pri tej kupčiji nekaj dobička iskala, hotel je s tem predlogom žito podražiti, česar so se kmetje že veselili. Toda večina je predlog zavrgla; to so bili socijalni demokrati in poslanci iz takih krajev, kjer morajo žito iz tujine kupovati; ti so se dragine zbali. — Nadalje je nemška zbornica ob veljavo djala tisto postavo, po kterej jezuiti ne smejo bivati v Nemčiji. Odslej se smejo spet na Nemškem naseljevati in samostane imeti. To se je sklenilo s 168 proti 145 glasom. — Ruski prestolonaslednik Nikolaj se je zaročil s Hesensko princezinjo Aliso. — Francozi so v Afriki naklestili arabski rod Tuaregov, ki se odlikujejo s krutim lovom na nesrečne zamorce, ktere potem v sužnost prodajajo. 120 Tuaregov je bilo pri tej bitvi usmrtenih. — Ustaši v Braziliji so se podali.

Gospodarske stvari.

Kako je treba klajo pripravljati? Da živina krmo laže prebavi in toraj bolje prebavi, je posebno dobro, da krmo razrežemo, razdrobimo, zmeljemo, namočimo, poparimo ali skuhamo. Razreži slamo in presno krmo, kakor tudi peso, repo, korenje, buče itd.

Za rezanje slame imamo posebne stroje, ki jako hitro režejo in primeroma malo stanejo. Vsak boljši posestnik naj si napravi slamoreznico. Kmetijska družba jo svojim udom po znižani ceni preskrbi. Repo, peso, krompir manjši posestniki z nožem režejo, kdor ima pa več živine in mnogo korenstva, ne izplača se mu to počasno delo, zatorej prav stori, ako si omisli stroj za rezanje korenstva. Ta stroj razreže korenstvo hitro na enako ploščate koščeke.

Razdrobiti je dobro oves in ječmen, ako se poklada govedom, mladim in tudi takim starim konjem, kteri radi slabih zôb ne morejo več celega zrna razdrobiti.

Zmleta zrna ali debelo moko dajaj samo govedom in svinjam; konjem in ovcam zadostuje, ako zrna debelo razdrobimo. Jako dobro je tudi krmo namakati. Namakaj sočivje, pa tudi rž in koruzo. Navadno zadostuje, ako se zrnje 12 do 24 ur v vodi namaka. Na ta način omehčano zrnje živina mnogo laže povžije in prebavi.

Pari ali kuha naj se le krma za svinje; posebno krompir, pesa, repa itd.

Živinski sejmi meseca vel. travna.

Dné 1. vel. travna v Železni Kapli in v Libeličah; 4. v. tr. Podkloštrom, v Labudu in v Št. Andražu; 5. v Wolfsbergu; 7. v Črni, v Trgu in v Grebinju; 8. v Svincu in v Šmarjeti pri Wolfsbergu; 10. v Št. Pavlu; 15. v Doberli vesi; 16. v Beljaku; 21. v Celovcu (za konje), v Šmihelu nad Pliberkom, na Vratih in v mestu Št. Vidu; 25. v Kotljah in na Ziljski Bistrici; 28. v Wolfsbergu.

Novičar.

Na Koroškem. V benediktinski cerkvi v Celovcu je nepoznan tat zlomil skrinjico Matere Božje pri stranskem oltarju in odnesel dragocenostij za 200 gld. vrednosti. — V Celovcu se je ustrelil Fr. Kolman, podčastnik 7. polka. — Pogorelo je nekaj gozda na Gorici pri Dravogradu. — Tepli so se fantje pri vojaškem naboru v Beljaku. Bili so to večjidel nemški Plajberžani. — V Suhi pri Beljaku je pogorelo 11 poslopij. — V mestu Št. Lenartu je bil shod nemškega katoliškega društva. Prišlo je kmetov do 400. Shod je izrekel svoje obžalovanje nad tem, da deželni zbor ni vzel usmiljenih sester v bolnišnico. — Pogorel je Javrič v Brezi pri Otmanjah. — Bekštanjski občinski zastop je sklenil, razgnati divje zakone. — V Zablatah pri Medgorjah so mrtvega našli 70letnega berača Habnarja. — V Sinči vesi je neki dninar za stavo izpil pol litra žganja na en požirek, pa zvrnil se je precej na tla in še tisti dan je umrl. — Pri Črnemgradu nad Velikovcem je Rakov hlapec nanagloma na polju umrl.

Na Kranjskem. Ljubljanska hranilnica šteje 6914 vložnih knjižic v skupni vrednosti 2,779.503 goldinarjev. — V Telčah pri Mokronogu so imeli hudo uro (že zdaj!), treščilo je v neko hišo in jo užgalo, in pogorela je cela vas. — Deželna vlada je županom razposlala ukaz zastran pokončevanja hroščev. — Pri Podnartu je v Savi utonil urar Valentinčič. — Pogorela je Orajnarca v Hudenji pri Trebnem. — Pogorela je vas Zajčji Vrh. Škode je 22.000 gld. — Poljedelsko ministerstvo je dalo 1000 gld. podpore za nasad vinogradov na Dolenjskem. — Wolfovega slovarja je izišel 10. sešitek. — V Loki dobijo še letos električno razsvitljavo. — Umrl je v Ljubljani rodoljubni učitelj Ivan Tomšič, ki je 24 let izdajal „Vrtec“, časopis za slovensko mladino. — Kmetijska podružnica se je ustanovila v Št. Petru na Krasu. — V Ilirski Bistrici je pogorelo pet poslopij. — V spodnjih Gorjah je pogorelo 14 hiš. — V Kozarjah je pogorel Klobasar. — Kmetijski podružnici v Krškem je poljedelsko ministerstvo odkazalo 127.000 ameriških trt. — V Žetini nad Loko je pogorelo pet kmetov. — V Ratečah pri Loki so dobili šolo. — Pogorel je Saje v Zalogu. — Kmetijsko podružnico so ustanovili v Kovarju pri Tržiču. — Pogorel je Radelj v Doljnih Ponikvah. — Nad Cirknico je pogorela cela vas Stražišče. — Sv. misijon so imeli v Ambrusu. — Izvestij kranjskega muzejskega društva je izišel letos že 2. snopič.

Na Štajerskem. Za novo frančiškansko cerkev v Mariboru so dali svitli cesar 1000 gld. — V Sevnici je umrl Janez Hofbauer, veren kristjan in zvest slovenski rodoljub. — Pogorel je Jurša v Selcah. — V Gomilskem so umrli čast. g. župnik Luka Jeriša, zvest rodoljub in podpornik „Mira“. — V Sečovem pri Slatini sta pogorela dva kmeta, v Tepanjah pa trije. Na obeh krajih so otroci zažgali. — V Medvecah pri Majšpergu je pogorelo osem kmetov. — V Črmlenšku je nekdo po nesreči ustrelil svojega prijatelja. — V Št. Ilju pri Velenju je konj ubil gospodarja Sredenška. — V Mariboru so prijeli dva paznika in enega postreščeka, ki so si osvajali denarje, ki so jih sorodniki pošiljali jetnikom Mariborske kaznilnice.

Na Primorskem. Pogorela je predilnica v Ajdovščini. Zavarovana je bila na 750.000 gld. Ne vé se še, ali in kedaj jo bodo spet zidali. Mnogo delavcev je ob kruh! — Tržaški mestni zbor je dovolil 29.000 gld. za laški otroški vrtec na Greti. Slovenci morajo tedaj svoje raznárodovanje z lastnimi davki plačevati pomagati. Gorjé nam Slovencem v sedanji razkosanosti! O združenju slovenskih dežel je pa vse tiho med nami, in potem se še govori o slovenskih „radikalcih“; o ironija! — V Vršarju (Istra) so pri občinskih volitvah Hrvati vsaj deloma zmagali. — V Ogleju so dva zaprli, ki sta ponarejala desetake. — Katoliško bralno in pevsko društvo v Št. Petru pri Gorici je od vlade potrjeno. — Na grobu svoje žene se je v Trstu ustrelil neki Jožef Kern, 73leten vdovec, rojen Ljubljančan.

Po drugih deželah. V Valenciji na Španjskem je mestna sodrga, najbrž podkupljena, napadla romarje, ki so šli v Rim ter jih 16 ranila. Tudi Madridski škof so ranjeni. — V Bolonjski trdnjavi na Laškem je bilo ukradenih 250 bomb.

Duhovniške zadeve v Krškej škofiji.

Zaradi bolehnosti sta na lastno prošnjo umirovljena čč. gg. Pavel Rainer, župnik v Blatogradu in Jož. Punčart, župnik v Liesereku. — Premeščen je g. Franc Hilpert, provizor v Rižah, za kaplana v Lipo pri Sachsenburgu. — Po rajnem preč. g. A. Alijančiču izpraznjeno mesto stolnega korarja je razpisano do 15. majnika t. l.

Zahvala.

Vrli domoljub, prečastiti gospod Valentin Kapun, župnik na Brezi, blagovolili so pokloniti tiskarni družbe sv. Mohorja povodom preselitve v novo družbino hišo krasno veliko podobo prvega slovenskega pesnika Valentina Vodnika z dragocenim okvirom, za kar se jim izreka tem potom iskrena, presrčna zahvala. Bog plati!

V Celovcu, dné 24. aprila 1894.

Vodstvo družbine tiskarne.

Vabilo.

Podružnica sv. Cirila in Metoda za Velikovec in okolico

napravi

svoj prvi občni zbor

na Binkoštni pondeljek dné 14. mal. travna t. l.

v gostilnici gosp. Bobaka p. d. pri Likebu v Št. Štebnu za Velikovcem.

Začetek ob 4. uri popoludne.

Spored:

1. Pozdrav predsednika.
2. Govor o verski šoli.
3. Govor o slovenski šoli.
4. Vpisovanje udov.
5. Volitev stalnega podružničnega odbora.
6. Razni govori in nasveti.

Po zborovanju vrši se prosta zabava, pri kteri sodeluje prvo koroško slovensko pevsko društvo „Gorotan“ iz Šmihela pri Pliberku.

Slovenci in Slovenke! Prav uljudno Vas vabimo, da se tega važnega slovenskega shoda udeležite v prav mnogobrojnem številu. Na svidenje!

Odbor.

Naznanilo.

Hranilnica in posojilnica v Velikovcu

bode imela svoj

letni občni zbor

dné 6. maja t. l. v gostilni pri Aufmutu ob 3. uri popoludne.

Dnevni red.

1. Poročilo o delovanju posojilnice l. 1893.
2. Odobrenje računa in razdelitev čistega dobička.
3. Volitev odbora in računskih pregledovalcev.
4. Razni nasveti.

K obilni udeležbi uljudno vabi *odbor.*

Loterijske srečke od 21. mal. travna.

Gradec	22	7	44	55	47
Dunaj	84	29	56	41	26

Tržne cene v Celovcu.

Ime blaga	na birne		na hektolitre	
	gld.	kr.	gld.	kr.
pšenica	4	70	5	85
rž	3	60	4	50
ječmen	3	90	4	86
oves	2	60	3	20
hejda	4	45	5	56
turšica (sirk)	3	50	4	40
pšeno	5	80	7	25
fižol	—	—	—	—
repica (krompir)	—	50	—	80
deteljno seme	—	—	—	—
grah	5	50	6	85

Sladko seno je po 3 gld. 20 kr. do 3 gld. 50 kr. kislo 2 gld. 30 kr. do 3 gold. 20 kr., slama po 1 gold. 80 kr. meterski cent (100 kil). Frišen špeh je po 66 do 70 kr. kila, maslo in puter po 95 do 105 kr. — Pitane vole plačujejo mesarji po 29 do 33 gld. stari cent.

V zalogi družbe sv. Mohorja v Celovcu ste ravnokar prišli na svitlo naslednji knjigi:

Prilike patra Bonaventure

v pojasnjevanje raznih verskih in nravnih krščanskih resnic.

Druga izdaja, spopolnjena s prilikami opata Šampijon de Nilon-a. Prosto poslovenil Anton Lésar. Cena broširanemu iztisu: za ude 45 kr., za neude in knjigotržce 60 kr.

Deteljica,

ali življenje treh kranjskih bratov, francoskih vojakov.

Spisal Janez Cigler. Drugi natisek. Cena broširanemu iztisu: za ude 20 kr., za neude in knjigotržce 30 kr.

Žicaste blazine

(Drathmatratzen) kot podloge v postelji, prav trdne in dober kup izdeljuje,

Anton Smeričnik,

mizarski mojster v Borovljah (Ferlach, Kärnten).

Za dobro blago se jamči.

Natorna vina,

dalmatinec, tirolec, italijan, oger, rudeče in **bele vrste,** po 15 kr. liter in više; **istrijanec** iz Umage, zelo priporočila vreden za take, ki imajo malo krvi, po 22 kr. liter v sodih po 56 litrov več. Za pristnost jamčim.

Nadalje priporočam svojo zalogo **moke** iz I. parnega mlina v Budimpešti v vrečah po 85 kil ter vse drugo **tržaško blago, mast, žgane pijače** itd. Vse prav dober kup.

Amand Prosen

v Celovcu, kosarnske ulice štev. 24.

VSI STROJI ZA POLJEDELSTVO!

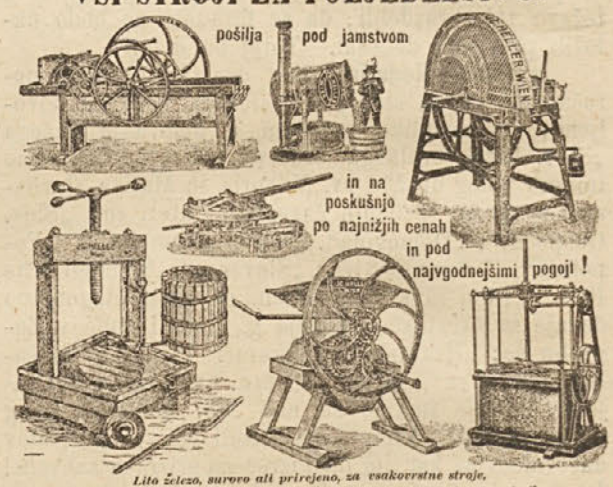

Lito železo, surovo ali prirejeno, za vsakovrstne stroje.

Bogato ilustrovani 192 strani obsežni cenik v slovenskem in nemškem jeziku na zahtevanje takoj zastonj.

IG. HELLER, DUNAJ

2/2 PRATERSTRASSE № 49.

Preprodajalci se iščejo.

Kneippova sladna kava,

ki jo izdeljujejo **bratje Oelz v Bregencu,** ter se prodaja v rudečih štirivoglatih zavojih s podobo župnika Kneippa, je po spričevanju g. **dr. Euglinga, vodje** kmetijsko-kemične poskušalnice v Feldkirchu, jestvina, ki ima duh in okus po pravi bobovi kavi ter je sladu enako prebavljiva in tečna. — Ta Kneippova sladna kava se rabi z velikim pridom kot **primes** k pravi kavi. — Dobi se v vseh boljših **prodajalnicah za tržaško blago.**

Kovačnica

z vodno silo, z dvema izbama se dá dober kup v najem, ali pa se tudi prodá celo poslopje v **Črnem** (Schwarzenbach) na Koroškem. Ker je tu mnogo voznikov, ima kovačnica zmirom dovolj opraviti. Več pové lastnik Miha Kumer.

Lastnik in izdajatelj Gregor Einspieler, župnik v Podkloštru. — Odgovorni urednik Filip Haderlap. — Tiskarna družbe sv. Mohorja v Celovcu.